

HOLMI

XXI. évfolyam 8. szám

2009. augusztus

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Imre Flóra*: Magdolna-féle • 987
Takács Zsuzsa: Mélypont és remény • 987
Otthonom • 988
Minden hely • 988
Minden angyalai • 988
Rakovszky Zsuzsa: Kalkutta liegt am Ganges... • 989
Rába György: Hőtároló emlékek • 1013
Hétköznapi éden • 1013
Radnóti Miklós: Jegyzetek az „Orpheus nyomában”
című versfordításkötethez • 1014
Granasztói Olga: Anyák és lányok (Egy nihilista nő
újralfedezésének története) • 1021
Tandori Dezső: Régi dal-okok • 1034
Keresztesi József: Ophelia-projekt • 1037
Bán Zoltán András: Meneküljön, aki tud! (II) • 1046
Molnár Krisztina Rita: Akol után kutat • 1075
Kaleidoszkóp • 1076
G. István László: Tizenkettedik Nap-monológ • 1077
Tizenharmadik Nap-monológ • 1078
Ébli Gábor: Állandóan időszak
(A múzeumi szerepek változásáról
a bécsi Albertina példáján) • 1078
Pósfai György: Eső • 1088
Semmiség • 1091
Margócsy István: Illyés Gyula Petőfi-könyvéről • 1093

FIGYELŐ

Márton László–Szilágyi Márton: Két bírálat egy könyvről (Kerényi Ferenc: Petőfi Sándor élete és költészete) • 1115

Dalos Anna: A népzene kutatás mostohagyermeké (Sárosi Bálint: A hangszeres magyar népzenei hagyomány) • 1127

Laki Péter: Kodály-kutatás új utakon (Dalos Anna: Forma, harmónia, ellenpont. Vázlatok Kodály Zoltán poétikájához) • 1130

Gréczi Emőke: A műgyűjtő, és aki nem (Ébli Gábor: Magyar műgyűjtemények 1945–2005; Műgyűjtés, múzeum, mecénatúra) • 1132

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság

Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág

Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál

(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)

További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu

Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)

Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró

Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Imre Flóra

MAGDOLNA-FÉLE

a lábadat a lábfejed
magas karcsú boltozatát
hol halvány domború erek
lilája márványozza át

gyöngyházfényű lábujjaid
egymásra néző ritmusát
a körmök gyöngéd holdjait
ahogy szórt fény fut rajtuk át

külső talpéled ahogy minden
áttetszik édes meleg bőrén
mosnám ha akár könnyeimmel
őszülő hajammal törölném

nem mintha valamit is bánnék
nem alázat hanem ajándék

Takács Zsuzsa

MÉLYPONT ÉS REMÉNY

A mélybe süvítő, egyetlen, szurok-
fekete pontba sűrűsödő, hátrahagyott
világ úgy zuhan alá, mint a test
szükséglete a közös gödörbe. De Te
beláttad, nem jó az embernek
egyedül, és kijavítottad a hibát.
Kétségbeesésünkben tévedünk tehát?

OTTHONOM

Egyszer csak nem jött ki hang a számon.
Egy utcai árus a nyomomba szegődött,
felelni akartam, hogy nem, nem kérek
törülközőt a fürdőszobámba, se abroszt
az asztalomra, de torkomból szájalmas
nyikorgás tört fel. Mit tudtam volna
mondani neki, ami még nem hangzott el?

MINDEN HELY

Nem otthonom-e minden hely? Csapzott
hajam alatt az idegen párna? Az egy-
kilencvenszer nulla-nyolcvanötös ágy
talan nem az enyém? Nem néz-e a kórházi
ablak a szomszéd házak ablakára vagy
egy üres telekre, mint aki először *lát* –
ahogyan mi is egymás szemébe nézünk.

MINDEN ANGYALAI

Az asztalnál álltak rég halott szülei, hol
homlokát törölték, hol tartották az orvos
könyökét, amikor metszett és varrt.
Öt óra hosszat, amíg a család a múltó
előtti folyosón érvelt és vigasztalódott,
hallgatták a földi okoskodást és
elnézően mosolyogtak rajta.

Rakovszky Zsuzsa

KALKUTTA LIEGT AM GANGES...

– Te már nem vagy őszinte hozzám! – mondja szomorúan az anyja. – Régen mindent elmondnál nekem!

Johanna gondolatban felnyög: most mindjárt az jön, hogy „pedig tudod, hogy én nemcsak az anyád vagyok, hanem a legjobb barátnőd is!”

Az ágyán hever, még pizsamában, mert vasárnap van. Az anyja ott ül mellette, az ágy szélén, elzárva a menekülés útját. Johanna magában azért fohászkodik, hogy menjen el, de nem meri megmondani neki. Az anyja közelsége fojtogatja: olyan, mintha emlékeztetni akarná vele valamire, valami réges-régi, elhamarkodott ígéretére, amelyet még kiskorában csikart ki belőle, és ő már jobb szeretné elfelejteni. De nem lehet, mert az anyja foggal-körömmel ragaszkodik hozzá.

– Nincs kedved beszélgetni? Inkább olvasni szeretnél? – kérdi, és azzal a fürkésző, „tudod-hogy-nekem-mindent-elmondhatsz!” pillantásával néz az arcába. Johanna megfeszíti az arcizmait, igyekszik minél kifejezéstelenebb képet vágni. Az anyja tekintete, mintha hiába keresne kapaszkodót az arcán, tétován lesiklik róla, és megállapodik a csúf, barna, füzetes újságon (a barátnőjétől kapta kölcsön, az meg a bátyjától szerezte). – Mióta érdekelnek téged a világesemények? – kérdi csodálkozva.

Johannát a világesemények természetesen egyáltalán nem érdeklik – az újság különben is tavalyi, 63-as –, csak a fotók, azokból is csak az a kettő, amelyik az angol erkölcsbotrány hősnőjét ábrázolja fürdőruhában. Ezeket szeretné jobban megnézni, szeretné tudni, mennyire hosszú és karcsú láb szükségeltetik ahhoz, hogy valaki egy erkölcsbotrány hősnője lehessen. A magáét rövidnek és vastagnak találja, de azt reméli, ha sikerül lefogytania, jobban fog hasonlítani Christine Keeleréhez. De a dolog reménytelen.

– Nem eszel többet? – kérdi az anyja, és a tányérra néz, amelyen ott hever érintetlenül a harmadik kifli.

– Miért adsz minden reggel három kiflit? Amikor úgyis olyan kövér vagyok! – támad rá kétségbeesett dühvel (annál is dühösebben, mert tényleg éhes még: szíve szerint megenné a harmadik kiflit is).

– Dehogyan vagy te kövér! Egy fejlődő szervezetnek... – kezdi tétova tudálékossággal az anyja, aztán félbehagyja. – Te is olyan gebe akarsz lenni, mint a Gertike? Azt hiszed, az tetszik a fiúknak? – próbálkozik más oldalról.

Johannát valósággal letaglózza a felismerés: szóval úgy van, ahogy sejtette, igazából az anyja is kövérnek tartja!

– Kövér vagyok! Most mondtad, hogy kövér vagyok! – sziszegi ádázul, hogy megbüntesse. Az anyja félénk „dehogyan!”-ára nem is válaszol, csak befordul a falnak (közben, félig szándékosan, maga alá temeti a Világesemények dióhéjbant).

Az anyja, kezében a kiflis tányérral, megindul kifelé. A mozgása, az egész tartása olyan csüggedt és reménytelen, hogy Johanna törni-zúzni szeretne: most miért csinálja ezt? Úgy érzi, sarokba szorították, csapdába csalták. Kirángatja maga alól a Világesemények dióhéjbant, és tovább tanulmányozza Christine Keeler lábát: nem, az övé nem lesz ilyen soha...

– Ti nem vagytok őszinték hozzám! – vágja oda nekik Sári néni, az osztályfőnökük, és izzó, fölháborodott tekintetét végigjártatja az osztályon. „Már megint rajta van az ötperc!”, dörmögi kásás hangján a Johanna mögött ülő, kövér Pásztor Zsuzsi. Sári néni apró, vékony, fekete nő, már nem fiatal, de gyereklány méretű testében hatalmas indulatok dülnek. Amikor két éve, ötödikben átvette őket, közölte velük, hogy márpedig mostantól fogva ők osztályközösség, vagy legalábbis rövidesen az lesznek. Azóta mindent, ami szerinte nem egyeztethető össze ezzel a közösségi szellemmel, ugyanezzel a lángoló, sose lankadó haraggal ostoroz. Például amikor kiderül, hogy valaki több tárgyból is bukásra áll – márpedig ez elég gyakran kiderül, mert az osztály körülbelül egyharmadát a magasabb osztályból közéjük bukott, anyányi nagylányok teszik ki (ezek a lányok reggel kialvatlanul érkeznek, végigásítazzák az órákat, rejtélyes útjaik vannak, és Lilike, Johanna félig-meddig barátnője szerint „a nagy Takácsnak már abortusza is volt!”). Sári nénit ilyenkor a felháborodás forgószele égő tollpiheként röpíti végig az osztálytermen az utolsó padig, ahol a nagy Takács vagy a nagy Kovács álmatagon álldogál, tekintetét a pad összefarigcsált lapjára szögezi, és néha kissé elhúzza a száját, vagy megrándítja a vállát.

– Miért nem tanultál? – kérdi Sári néni szinte esdekelve. Szemlátomást olyan magyarázat után sóvárog, amely felmenti a nagy Kovácsot vagy a nagy Takácsot, és valaki másban találja meg a felelőt – a társadalomban, amely magukra hagyta őket, és amelyet ebben a helyzetben ők, többiek képviselnek, unalmas, megbízható, jó és közepes tanulók. – Már megint meg fogsz bukni kémiaiából!

A nagy Takács a vállát vonogatja, és dűnnyög valamit az anyukájáról, aki beteg volt, és ezért neki kellett vigyáznia a kistestvére... Sári néni valósággal lángba borul, úgy áll ott, mint a felháborodás lángoszlopa.

– És ti ezt tudtátok? – mutat a lángnyelvek hegye vádlón az osztály unalmasan megbízható fele felé. – Egy társatok bajban van! Csak ennyire törődtek egymással? Segített neki valaki? – Az izzó szempár körbejár az osztályban, sorra megpróbálja belefúrni magát valamennyi alattomosan dacos vagy szántszándékkal üres, kifejezéstelen szempárba. Johanna lesüti a magáét: ő történetesen tudja, mivel kémiaiából „tanulópárt” alkotnak, hogy a nagy Takács tegnap nem a kistestvére vigyázott, hanem a bátyja barátjával ténfergett, és ki tudja, mit műveltek – de hát ezt mégsem árulhatja el. Az izzó szempár az ő arcán állapodik meg:

– Nem arról volt szó, hogy együtt készültök a dolgozatra?

Johanna tudja, hogy Sári néni őt különösen utálja, mert „passzív”, „magának való”, és még ki tudja, miért.

– Azt mondta, nem ér rá! – mentegetőzik, de tudja, hogy úgyis hiába.

– És ezzel részedről a dolog el van intézve? Megkérdezted tőle, miért nem ér rá? Eszedbe sem jutott, hogy esetleg segítségre szorul?

Sári néni tekintete valósággal égeti az arcát, mintha a lelkébe akarná beleégetni a bűntudatot, amiért már megint „passzív” és „magának való” volt. Johanna szeretne dühösen és megvetően visszanézni, esetleg meg is szólalni, és a képébe vágni ennek a nőnek, hogy semmi köze a nagy Takács családi életéhez, és nem is érdeklí – de most is, mint ilyenkor mindig, megszólal benne az anyja riadt és aggodalmas hangja, és azt suttogja: „Megharagszik rád, nem fogja megadni az ötöst, nem leszel jeles, nem fognak fölvenni az egyetemre!” Attól kezdve, hogy hatévesen elkezdett iskolába járni, egyfolytában ezt hallja az anyjától: hogy nem fogják felvenni az egyetemre, mert nem megfelelő a származása, de mégis, ha mindenből ötöse lenne, még tornából és kézimun-

kából is, akkor esetleg... Johannát a továbbtanulás nem izgatja különösebben, viszont görcsbe rándul a gyomra, ha elképzeli, ahogy az anyja ott áll sápadtan, dermedt arccal a nagyszobában, és a bizonyítványára mered: „Irodalomból négyes? Hogy kaphatnál irodalomból négyest?” Azon kapja magát, hogy valami mentegetőzészéjét nyegeg, miszerint a nagy Takács neki egy szóval sem említette, hogy bajban volna. Maga is gyűlöli a saját hangját, olyan rémült és alázatos, és – igen – olyan hamisan cseng, mintha tényleg hazudna.

Sári néni mintha csak erre várt volna: a felháborodás lángoszlopából hirtelen a megvetés jégszobrává dermed. Hátat fordít Johannának, elindul visszafelé a katedrára, és csak úgy a válla fölött szól vissza – valami olyasmit mond, egyesek soha nem fogják megtanulni, hogy mi mindnyájan egy közösség vagyunk, és felelősek egymásért, valamint, hogy nem olyan emberekre van szüksége a társadalomnak, akik csak gyűjtögetik maguknak a tudást, mint a fősvény az aranyát, hanem igenis olyanokra, akik tudják, mi a kötelességük azokkal szemben, akik nem olyan szerencsés körülmények közé születtek, mint ők, akik nem tudják otthon csak úgy leemelni a szükséges könyveket a zsúfolt könyvespolcra... És így tovább. Johanna ilyenkor szeretné megkérdezni, mi köze a zsúfolt könyvespolcnak a kémiaolgozathoz, amihez, ugye, a nagy Takácsnak elég lett volna a saját kémiakönyvét leemelni a polcra vagy akárhonnán – de tudja, hogy ez „pimaszkodás”-nak minősülne. Lelki szeme előtt felrémlik az anyja sápadt, csüggedt és szemrehányó arca, és inkább nem mond semmit.

– Azt képzelitek, elhiszem – folytatja most Sári néni, és undorodva levágja a tanári asztalra a dolgozatfüzeteket –, hogy mindenki *Az anyát* olvasta a nyári szünetben?

Mindenki, ez azért túlzás. Gorkij regényét csak a reménytelenül nehézfejúek vallották kedvenc nyári olvasmányuknak, azok, akik nem fogták fel, hogy ezúttal az őszinteség látszatát várják tőlük, persze csak bizonyos határok között. Így *Az anyáról* nagyjából az osztály egyharmada állította, hogy az volt a legnagyobb nyári olvasmányélménye, a többiek valamelyik csikos vagy pöttös lányregényt választották – a legbátrabbak utaltak az elmaradhatatlan szerelmi szálra is, mindamellett éles szemmel felismerték, hogy a könyv igazából arról szól, hogyan épül bele a főszereplő, passzivitását és önzését leküzdve, egyre jobban a közösségbe. Johanna *Az arany ember* mellett döntött, aminthogy csakugyan ez is volt a legkedvesebb könyve úgy két évvel ezelőtt – abból baj nem lehet, gondolta, Sári néni húzza majd az orrát, de magyartanárra léte re mégsem szidhatja össze, amiért Jókait olvas – egy ideig fontolgatta, hogy talán inkább a *Kőszívűt* kellene választania, mégis, az ugye olyan forradalmi, aztán mégsem volt kedve hozzá – szégyellte, hogy Sári néninek végül is igaza van, csakugyan nem őszinte hozzá, bár igaz, próbálna csak meg őszinte lenni... Ő például valójában az *Elfújta a szelet* olvasa a szünetben, az anyja kapta kölcsön az elrongyolódott példányt valamelyik barátnőjétől. Johanna utált hazudni („nekem mindent elmondhatsz, nem haragszom érte, csak ne hazudj!” – szokta mondani az anyja), viszont kénytelen volt („...nem fognak fölvenni az egyetemre!”), ugyanakkor tudta, hogy ezt Sári néni is tudja, és megveti érte. Talán azért is haragszik rájuk annyira, gondolta néha Johanna, mert ő sem örül neki, hogy muszáj hazugságra kényszerítenie őket. Neki is az lenne a jó, ha ők mindent őszintén így gondolnák... csak hogy ez persze lehetetlen.

Johanna a díványon hasal, és a *Louvre* című albumban lapozgat. Mostanában ezzel szokott vigasztalódni, a képeken ábrázolt nők látványával, az istennőkével meg a mindenféle jelképes nőalakéval, akik mind hasonlítanak egymásra egy kicsit, legfőként ab-

ban, hogy nemigen viselnek ruhát, és hogy nem éppen soványak, de nem ám, egy csöppet sem! (Igaz, akadnak azért köztük gyanakvó menyétke képű, szűk mellű, keskeny combú Évák és Venusok, ezeket gyorsan átlapozza.) De a többi – azok valóságos hús-vízesések! Miniatúr bokrok vagy romtemplomok tövében heverésznek fél könyékre dőlve, fölöttük kemény, tejszínhabszerű felhők. Merev, kicsi, hullámos hajjal keretezett madárfejük van, hosszú nyakuk, csapott válluk, csenevész felsőtestük olyan, mint valami keskeny csatorna, azon keresztül zúdul lefelé a tömör, világító hús, hogy aztán a derekuk alatt egyszerre csak diadalmasan kitörjön ebből a szűk mederből, kiszélesedik, lágy, redőzött hassá és hatalmas combokká dagadjon, majd a térd alatt megint két nevenséges lábacskává zsugorodjon össze. Vagy puffadt, gödröcskés hús gomolyog a ferde fényben, mint valami bánatos tehénszemmel és laza konttyal megkoronázott alkonyi felhő... „Jó húsban vannak...”, ahogy órá mondta az anyja éles hangú, kespengé arcélú barátnője. „Ki volt ilyen a családban? Mert te, angyalom, olyan vékony vagy most is, mint egy kis gimnazista lány...” „Ne is mondd! – nevet az anyja. – Már három hete nem vacsorázom, hogy beleférjek a tavalyi nyári ruhámba...” „Ugyan, ne beszélj már, mi az a pár deka! Te akkor se tudnál meghízni, ha akarnál! Olyan vagy, mint én!” Az éles hangú nő rácsap tulajdon lapos, fürdőruhás hasára, aztán megpróbál két uja közé csípni egy nem létező hájredőt, de csak a fürdőruhát sikerül fölcsippentenie és kifeszítenie, mint egy új húrját. A feketén fénylő anyag halk, nedves csettenéssel ugrik vissza a helyére, amikor elengedi. „Látod? Egy deka felesleg sem! Annyi sincs rajtam!” A csontos áll büszkén a magasba bök, a pengeéles arcél sötétben rajzolódik a délutáni ég kék hátterére. „Aki látja, meg nem mondaná, hogy ez egy negyvenéves nő hasa! De te is nyugodtan viselhetnél kétrészes, angyalom, jobban állna neked, mint sok csitri-nek!” „Ugyan – nevet az anyja szabadkozva, de azért jólesően. – Öreg vagyok én már ahhoz!” Johanna ezzel szívből egyetért: valami sötétet és viszolyogtatót, már-már erkölcsstelen érez abban, hogy ezek az öreg nők még mindig mint lehetséges szerelmi tárgyra gondolnak önmagukra – mert ugyan mi másért érdekelné őket, hogy elég lapos-e a hasuk? De az éles hangú nő szemlátomást nem így vélekedik: „Miket beszélsz, már hogy volnál te öreg? Jobb alakod van, mint a lányodnak! Mi az, hogy – ezerszer jobb!”

Egyedül van: az anyja elment valahová. Micsoda megkönnyebbülés! Ha itthon van, hiába zárkózik be a szobájába, úgy érzi, mintha valami szüntelen követelés áradna feléje az anyja irányából, mint valami kikapcsolhatatlan rádióadás, áthatol a zárt ajtón, sőt még a falon is, és neki állandóan küzdenie kell ellene, hogy engedjen ennek a követelésnek. Amint az anyja mögött becsukódik az ajtó, az adás elhallgat, a lakás levegője megváltozik, és Johanna föllélegzik. Kártyázní ment, biztosan nem jön haza este kilenc előtt: övé az egész délután. Vár egy kicsit, hátha visszafordul a sarokról, mert ott-hon felejtette a tárcáját vagy az esernyőjét, addig is a rádió gombját tekergeti. A furábbnál furább nevű állomások sárgászölden világítanak, mellettük vízszintes, sárga sávok, a kereső függőleges, piros cérnaszála lassan, óvatosan rezegve araszol végig a tenyérszerű üveglap alá préselt kontinensen – többnyire csak valami recsegő alapzaj hallatszik, a világűr egyenletes zúgása, napszél, amelybe időnként belerobban egy dallamos és ingerült veszekedéstöredék, talán valami olasz adó, egy ária hosszan kitartott, csillárrepszto sikolydarabkája, aztán egy öblös és kenetteljes férfihang, amint oktató hangsúllyal, végeérhetetlenül magyaráz valamilyen ismeretlen nyelven („nebljucska pomázem firiliii”, valahogy így hangzik). A mutató lassan csúszkál előre, eléri a ská-

lán a 49-est: irtóztató recsegés. Igen, még csak két perccel múlt négy, még biztosan híreket mond, azt pedig „zavarják”, ezt az anyjától tudja. Ide-oda tekergeti a gombot, nagyon lassan, a kereső alig észrevehetően jobbra-balra rezeg a 49-es körül, de a recsegés nem akar csillapulni. Elkezdí vadul visszafelé tekerni a gombot, átszáguld a ketteneljes előadón („bábjukom nyizgat gerlovooooo...”), még elkapja az ária utolsó, csillárrepszto hangjait, az olasz család már nem veszekszik, hanem jóízűen nevetgél, de az is lehet, hogy ez már másik város és másik család – a 41-es környékén újra ide-oda rezegteti a keresőt, és végül – végre! Happy days are here again! Itt a Délutáni randevú... Napsugárka jeligré Sátoraljájhelyre...

Férfihang, lassú, forró és bánatos, és mintha valami édes, selymes és gömbölyű dolgot forgatna a szájában éneklés közben: Júármájdesztinííí... Női hang, vontatott és rekedtesen fölényes, biztosan egy magas, kiálló arccsontú, Kleopátra-frizurás nő tartozik hozzá, aki szűk szoknyát és magas sarkú csizmát visel, és hosszú, karcsú lába van, akár egy erkölcsbotrány hősnőjének. Egy fiatal fiú hízelgő, duruzsoló, kissé nyávogó hangja az ujjongó, erőszakos lüktetés hátere előtt. Mindez egy másik világból érkezik, amelyről semmit sem tud, a szövegből sem ért többet egy-két szónál, de némelyik dallam ködös, tárgyaltan izgalmat ébreszt benne, és ez az izgalom tájakat, utcákat és történettöredékeket hív elő a semmiből, a történetekben mindig ő maga szerepel, négy-öt évvel idősebben és hosszú lábbal, meg az a keskeny arcú francia filmszínész, akinek a képét kirajszogezte az ágya fölé – jobban mondva nem a színész, persze, hanem valaki, akinek ugyanolyan világos szeme, kiugró járomcsontja és sebzetten gúnyos mosolya van, csak talán valamivel fiatalabb. Némelyik történetben régi házakkal szegélyezett, hegyre futó, szűk utcában búcsúznak el egymástól mindörökre, máskor meg egy montmartre-i kávéházban üldögél (tavaly karácsonyra megkapta az anyjától a *Modigliani szenvedélyes életét*), vidáman nevetgélő társaság középpontjában, (hosszú) lábát keresztbe vetve cigarettára gyújt, és a tarkóján érzi a világos szempár égő, haragos tekintetét... Erdőben sétálnak, hátát egy tölgyfának veti, az arca mellett egy keskeny, izmos kéz támaszkodik hanyagul a fatörzsnek... Éjszakai tengerből gázolnak kifelé a néptelen partra, vízgyöngyös, barna bőrük zöldesen sápadt a holdfényben, a sebzett gúnnyal mosolygó arc föléje hajlik, a világos szempár az ő szemét keresi...

Amikor már biztos benne, hogy nem jön vissza az anyja, odahúz egy széket a sublóthoz, amely fölött a nagy tükrök lóg. A térdébe lilás csipkemintát nyom a horgolt terítőt, ahogy a sublótra feltérdelve óvatosan lekasztja a falról a tükröt: a nehéz, aranyozott, cirádás keretből már amúgy is hiányzik egy darabka, ha leejtené, ripityára törne, pedig hát „ez egy érték!”, ahogy az anyja barátnője, az éles hangú nő szokta mondogatni. Ez a barátnő szeretné rávenni az anyját, hogy adja el a tükröt, tud rá valami pénzes vevőt: „Minek már minekünk velencei tükrök, angyalom, hogy a ráncainkat nézegessük benne? – Jó, csak magamról beszélek, te most is olyan vagy, drágám, mint egy fiatal lány, na de akkor is, nem nevetséges ez egy kicsit, hétszámra zsíros kenyeret vacsorázni, a falon meg ott lóg egy ilyen érték, inkább csináltatnál az árából valami rendes holmit magadnak meg a kicsinek, az is kész nő már! Tudok egy remek kis varrónőt, az akármit megvarr neked, és igazán nem kér sokat. Jó, jó, drágám, megértelek, mi már csak ilyenek vagyunk, ragaszkodunk ezekhez a régi dolgainkhoz, engem is mindig szid a fiam, hogy anyuka, inkább koplal, de nem adja el az ezüstöt, pedig most már el lehetne...”

A tükröt simán sikerült lekasztania a falról, de most jön a neheze: lecsúsztatni a sublótról és nekitámasztani a szék támlájának. Többféle módszer is létezik: most a koc-

kázatosabbik mellett dönt. Kezében a tükörrel lassan félfordulatot tesz, és óvatosan eresztelni kezdi lefelé, egészen addig, amíg a keret alsó része el nem éri a szék ülőkékét, aztán nekitámasztja a széktámlának. Négykézlábra ereszkedik a sublóton, óvatosan hátrafelé araszol, aztán lecsusszan a szélén – a hasát kissé fölkarolja a bútor éles sarka. Megáll a tükör előtt, amely most a térdétől a feje búbjáig mutatja (a lábát nem). Hátrafeszi a vállát, és behúzza a hasát, már amennyire bírja. Fogyókúrázni fogok, háttározza el magában vagy ezredszer, ezentúl vacsorára nem eszem semmit... „Guarda come dondolo, guarda come dondolo con il twist!”, ujjong a rádió a szomszéd szobában. Gyorsan kibújik a melegítőnadrágjából, aztán a felsőből is. A tükörben felbukkanó alak látványa megdöbben: valahogy nem illik az ismerős bútorok közé, ahol a megszokott, hétköznapi élete zajlik, mintha inkább abból a másik, rejtelmes világból keveredett volna ide, amelyikben a Louvre-album istennői és jelképes nőalakjai laknak, vagy abból a másiktól, amelyikből a rádióból harsogó dalok szólnak a maguk értelmetlen nyelvén. Furcsa érzés, hogy a ruhája alatt állandóan ott hordja ezt a másik világot – az viszont kínos és zavaró, hogy ezen a testen az ő megszokott, hétköznapi feje ül, egy tizenhárom éves kamasz lány feje. Belebújik az anyja pongyolájába, behozza a szépítőszeres kistáskáját a fürdőszobából, és nekiesik az arcának a lyukasra vásott púderpamaccsal meg a rúzzsal. A tükörből most egy ismeretlen, húsz év körüli, kissé züllött külsejű nő néz vissza rá, aki ráadásul zavarba ejtően hasonlít az anyjára. „Kalkutta liegt am Ganges, Paris liegt an der Sein...”, lihegi egy bohókásan barátságos, sietős férfihang a rádióban.

Az anyja a karácsonyfadíszeket aggatja a fára, és dúdolgat: „Mennyből az angyal...” Johanna cérnaszálakat kötöz a szaloncukrok rojtos nyakára, és időnként összerándul az ingerültségtől. Az anyja dúdolásában meg abban, ahogy a díszeket forgatja a kezében, valami vádló, támadó érzelmességet érez: minden egyes dísz fölött látványosan, tüntetően elmélázik, révedező, szemrehányó szomorúsággal, és Johanna biztos benne, hogy ezzel is a régi karácsonyokra akarja őt emlékeztetni. Ordítani lenne kedve, vagy földhöz vágni a díszekkel teli dobozt – hogy aztán a következő pillanatban már elviselhetetlen fájdalom szorítsa össze a szívét, amikor elképzeli a színes gömböket, pöttyös gombákat és ezüstmadarakat, a karácsonyoknak ezeket a kisgyerekkora óta visszatérő kellékeit, amint szilánkokban hevernek a padlón, és még mindig gyanútlanul, lelkesen csillognak. „Emlékszel, hogy örültél négy éve annak a babaháznak? – kérdi az anyja azon a bizonyos tüntetően elmélázó hangon. – Akkor még hittél a Jézuskában – folytatja nevetve, erőltetett, társasági nevetéssel, mintha egy idegennel társalogna. – Alig két héttel karácsony előtt láttad meg a kirakatban, és levelet írtál a Jézuskának! Hogy én mit összetulóráztam, hogy összeszedjem rá a pénzt, nehogy csalódjál!” „Tudom, már mondtad!” – feleli Johanna szárazon. Az anyja megérzi a hangjában az elutasítást, és sebzetten elfordul.

– Fáj a fejem! – mondja színtelen hangon, és szórakozottan végigsimít a halántékán. Egy pillanatra leül a kopott karosszékbe, és megbántott, réveteg pillantással elnéz valahová, még véletlenül sem Johannára. Aztán elszánt arccal föláll, és most már mélézás és dúdolás nélkül, gépiesen aggatja tovább a fára a gyanútlanul csillogó díszeket.

– Con ventiquatromille bacci – harsogja a hangszóró.

Johanna vadonatúj, karácsonyra kapott korcsolyájával a lábán ott csúszkál óvatosan a kör peremén. Ma zsúfolt a jégpálya, sok százan keringnek, kiskabátban, pomponos

sapkában, hosszú sállal, a merészebbek egy szál pulóverben siklanak, száguldanak és botladoznak a kusza fehér vonalakkal telikarcolt szürke, villanyfényes jégen, derékből előrehajolva vagy ijedten hátradőlve, szétcsúszó lábbal, kisgyerekek és kisgyerekeket vontató nagymamaformák, kisebb-nagyobb kamaszok és már majdnem felnőtt nagymimnázisták, sőt egyetemisták, kézen fogva, tánclépésben, magasra emelt térddel „bógniznak”, mások a melegedő előtt kesztyűs kezükbe fogják óvatosan az átforrósodott műanyag poharat, benne a világossárga, citrompótlóízű teával, és nevetgélnek. Mint ha valami körhinta forgatná körbe-körbe egyenletes iramban a sodródó sokaságot, láthatatlan láncokon, a ringlispíl csúcsa pedig ott lenne valahol fenn a sötétkék, néma égben. A jeget körben, a kerítés mentén feketére taposott hóbuckák szegélyezik, reggelenként nagy falapokkal kotorják el a jégről az éjszaka hullott havat, és ott púpozák fel a kerítés tövében. Aki elfárad, kiállhat a körből, a hóba vájhatja a korcsolyája élet, és onnan nézheti a sodródó forगतatgot.

– Ami szívemen a számon! Nekem ez a modorom! – éneklí a hangszóróból a negédesen hetyke női hang. Johanna belelendül, néhány taktuson keresztül tartja az iramot, együtt siklik a körben sodródó tömeggel, de aztán megbotlik valamiben, talán egy korcsolya orra túrta fel ott a jeget, és a lába hirtelen szétcsúszik, mintha kétfelé akarva kiszaladni alóla. Megpróbál előredőlni, közben ösztönösen a levegőbe kap, mintha meg akarva markolni valami láthatatlan kapaszkodót, így szerencsére végül mégsem huppan fenékre. Kibotorkál a kör peremére, és ott folytatja, most már óvatosabban. Sikerül is megtennie egy fél kört elesés nélkül, akkor a két kiskölyök közül, akik a sodrásirányra átlósan kergetik egymást, az egyik belerohan, és Johanna elterül a jégen, mint a béka.

– Kalkutta liegt am Ganges, Paris liegt an der Sein! – lihegi a derűs, bohókás férfihang a hangszóróból, miközben föltápáskodik, és (...dass ich so verliebt bin, dass liegt an Madelaine!) fájó térddel – remélhetőleg nem vérzik... – újra elindul a kör peremén.

– Szabad? – hallja a bal válla felől. Merész tekintetű, apró termetű kisserác vigyorog föl rá barátságosan, jó fél fejjel lehet alacsonyabb nála. Itt a jégpályán ez a szokás, hogy a fiúk, ha kedvük tartja, „fölkérík” a lányokat, és kézen fogva vontatják őket néhány körön keresztül. Kis töpörtyű, legfeljebb ötödikes lehet, gondolja Johanna, de azért engedelmesen odanyújtja a kezét – őt eddig még soha nem kérte föl senki. Az apró, izmos kéz megragadja az övét – egyujjas kesztyű van rajta, kötött sapkája mélyen a homlokába húzva, a sálja vízszintesen lobog utána –, és a kiskölyök fürgén megindul, erélyesen vontatja maga után a csetlő-botló Johannát. Johanna hatalmasnak, száználmasan kövérnek és öregnek érzi magát mellette.

– Te melyikbe jársz? – kérdi a kisserác. Előredől, kipirosodott arcát a szélnek szegezi, összehúzott, éber kalóztekinettel fürkészi a pályát, és mohón szeli a levegőt, csak fél szemmel pislant vissza Johannára.

– Ja, oda? Az unokatesóm is odajár! – Most mindjárt megkérdezi, nem vagyunk-e osztálytársak, gondolja Johanna, ehelyett az izmos kis kéz hirtelen elengedi az övét. – Na szia, nekem mennem kell! Majd még találkozunk! – teszi hozzá vigasztalóan, és eliramodik. Nyilván meguntta, hogy egy botladozó, anyányi „öreglányt” vonszoljon körbe-körbe.

A hangszóróból most hangszeres zene ömlik a jégre, fájdalmas és sóvárgó, valami-re emlékezik, valamitől búcsúzik, igen, a legkedvesebbtől... A Telstar! Johanna báván megáll, kis híján elsodorják. Most, most – ha valamikor, hát most fog a keskeny arcú, világos szemű ismeretlen kiválni a sapkák, kiskabátok és sálak torlódó tömegéből, hogy odalépjen hozzá, és hosszú, izmos kezével a keze után nyúljon... Még három per-

ce van rá, még kettő, már csak egy – nem, semmi. Ehelyett: „Felhívjuk kedves vendégeink figyelmét, hogy rövidesen zárunk! Kérjük, jelentkezzenek a melegedőben elhelyezett értéktárgyaikért...” – recsegi a hangszóróból az ellentmondást nem tűrő női hang. Ma sem történt semmi.

– Egy koncertjegy... Nem szabad úgy begubózni, Klárikám... A Trixinek szereztük, de ő mégsem ér rá, tudod, valami programjuk van az udvarlójával! – Magas, szép nő, csupa játékos kedvesség és zengő, alt hangú elragadtatás. Az anyja osztálytársa volt valaha, de vagy húsz évig nem is látták egymást. „Úgy látszik, más körökben forgunk...” – mondta az anyja szárazon, elzárkózó arccal, amikor a nyáron fölfedezték egymást a strandon. Azóta viszont elég sűrűn jár hozzájuk, a másik, az éles hangú barát nő látogatásai viszont megritkultak. „A másik jegyet? Nem is tudom, a Laci azt mondta, hogy valami kollégájának... Mostanában vált el szegény, és nagyon magányos... De hiszen találkoztál is vele a múltkor a Ladányiéknál, biztosan emlékszel rá! Legalábbis te biztosan feltűntél neki, még kérdezte is a Lacitól, hogy ki volt az a fess, barna nő...”

– Melyik volt az? – kérdezi az anyja tétován. – Ja, az... – mondja csalódott, kihűlt hangon. Az orrát ráncolja, aztán kicsit elneveti magát: – Az a... kövér?

– Nincs igazad! – A szép Magda előredől, keble hullámoz az együtt érző felháborodástól. – Szerintem kimondottan jóképű – nézd csak meg egyszer, milyen jó arca van, egy kimondottan nyílt, becsületes arc! Jó, lehet, hogy fölszedett egy-két kilót az üzemi koszon... meg az a sok zsíros kenyér vacsorára, este, ha hazamegy, nyilván nem áll már neki főzőcskézni az albérletben, különben is, tudod, milyen gyámoltalan bír lenni egyedül egy férfi... Meg hát az egész napi felelősségteljes munka után... mégis, ugye: osztályvezető!

Az anyja töprengve forgatja a kezében a műsorfüzetet. Egyszer csak fölragyog az arca:

– A Tosca imája! A Tosca imája is lesz... tudod, mennyire imádom!

– Na látod! – bólogat erélyes, komoly arccal a szép Magda. – Na látod!

Kicsit hallgatnak.

– Te, mondd – néz föl az anyja gyámoltalanul, segélykérően a másik nőre – , szerinted mit vegyek fel?

– Fünf comma acht, fünf comma neun...

Parányi, villogó, szürkékék nőalak száguld körbe-körbe egy villogó, szürkékék világban. A nőalak szürkén csillogó, flitteres tornadresszt visel, amikor hátrafelé siklik, tenyérszoknyácskáját visszacsapja formás fenekéről a szél. Néha felszökken, megpördül a levegőben, mint az orsó, ilyenkor a palánk mögött összezsúfolódott, szürkékéken villódzó közönség egy emberként felszisszen.

– Dupla Axel! – mondja szakértően a Johanna mellett ülő, kövérkés, szép arcú fiú.

Ezt a fiút Johanna csak pár hónapja ismeri: akkor költöztek ide a házba, a fölöttük lévő lakásba, Gertikéék helyére. Eddig legfeljebb a folyosón üdvözölték egymást, jóformán semmi előzménye nem volt, hogy a fiú ma lekiabált neki az erkélyükről:

– Nem jössz fel tévét nézni? Műkorcsolya Európa-bajnokság! – tette hozzá kecsgetően.

Johannáéknak még nincs tévéjük, és nem is lesz, hogy is lenne abból az egy fizetésből, szokta mondani az anyja. Az iskolában hallja néha, ahogy azok a szerencsések, akiknek már van, reggelenként megtárgyalják a *Tell Vilmos* legújabb folytatását, vagy mostanában a műkorcsolya-bajnokságot. Ebbe ő nem tud bekapcsolódni, de nem is nagyon bánja: ha mégis följött a fiú hívására, ezt inkább annak az égető türelmetlen-

ségnek az ösztökélésére tette, amely mostanában egyre gyakrabban vesz erőt rajta – egyre nehezebben bírja elviselni, hogy egyik nap múlik a másik után, és nem történik semmi. „Történjék végre valami!” – mostanában mintha ez lenne az esti imádsága a régi, gyerekkori helyett („Én istenem, jó istenem, lecsukódik már a szemem...”). A fiú különben nem tetszik neki: igaz, az arca szép, különösen a sötét, határozott vonalú szemöldöke, de az alakja zömök, a csípője széles, mint egy nőnek, vaskos, fehér karján, sőt még a kézfejen is szeplők sötétlenek. Az egyik fehér, szeplős kar ott hever Johanna karosszékének a támláján, nem ér hozzá a vállához, de mintha lassan, milliméterenként közelebb araszolna.

Most egy táncospár köröz a jégen: körberohannak, aztán szembefordulnak egymással, összeérintik a tenyerüket, és úgy mozognak előre-hátra, mintha valami közös rugó rángatná őket, egy dallamrugó, mintha egy közös szerkezet részei volnának ők, a zene és a közönség. Kalkutta liegt am Ganges...

– Vico Torriani... – dünnögi Johanna vontatott orrhangon. – Szoktam hallani a koripályán – teszi hozzá mentegetőzve. Nem tudja, illik-e egyáltalán ismerni ezt a számot, Gertike, a barátnője például a múltkor kinevette érte – Gertike az egyetemista bátyjától mindig tudja, kiért illik éppen rajongani: korábban Elvis Presley volt soron, mostanában meg mindenféle angol együttes.

És csakugyan, a fiú közömbösen vállat von.

– Én az ilyen régi vackokat már nem is hallgatom – közli megvetően. – Nekem a Beatles a kedvencem! A Silazjút ismered? – Szép vonalú, sötét szemöldökét fölvonja, úgy néz föltről lefelé, jóindulatú leereszkedéssel Johannára.

Johanna a fejét rázza. Pedig biztosan hallotta már, de a cím, ahogy a fiú kiejti, nem tűnik ismerősnek. A fiú, mintha eddig is csak tulajdon szellemi fölényének erre a végső bizonyítékára várt volna, kicsit közelebb húzódik, fehér, szeplős jobb keze megindul Johanna válla felé, még nem fogja át, csak egy kicsit, mintegy feltételesen, zongorázik rajta vaskos ujjával. Johanna megmerevedik: nem moccan, nem húzódik el, nem is nagyon tudna hová, a másik oldalon elzárja az útját a fotel karfája. Különben sem biztos benne, nem játszott-e el a tiltakozás jogát azzal, hogy feljött ide. Többet nem jövök fel, határozza el magában, és mereven nézi a képernyőt, miközben a kéz lassan megtelepszik a vállán.

– Fünf comma fünf, fünf comma sechs...

– ...nem akarod elmondani? – Az anyja hosszan, mély, kutató pillantással néz az arcába. – Tudod, hogy nekem mindent elmondhatsz!

Johanna úgy érzi, mintha hangyák mászkálnának a bőre alatt. Rengeteg hangya, fejenként nem is hat, hanem legalább tizenkét lábbal.

– Nincs semmi bajom! – morogja. Legalábbis eddig nem volt. Nem tudja, mit láthatott rajta az anyja. Illetve persze rengeteg baja van, jóformán egyebe sincs, csak baja: semmi sincs úgy, ahogy lennie kellene. Ez ma egy ilyen nap: az emberek, az események, még az ismerős képek és bútorok is – minden annyira sérti, a pusztá létezésével, mintha csikorgó krétával kaparásznának egy táblán: minden, de különösen az anyja. De ezt mégse mondhatja meg neki.

Az anyja vár még egy kicsit, aztán felsóhajt:

– Azelőtt mindent elmondtál nekem... – Semmi válasz. – Nekem tudnom kell, hogy mi bajod van! – Az anyja gyámoltalan harciassággal kihúzza magát. – Egyelőre még én vagyok a felelős érted! Akármilyen nagy lánynak is képzeled magad...

Nem, ezt már tényleg nem lehet elviselni.

– Semmi bajom! – sziszegi kétségbeesett dühvel. Az anyja arca hirtelen megváltozik, valahogy mélyebb lesz, a tekintete döbrent, fürkésző és komor.

– Akármilyen van is... érted, akármilyen... azt tudnod kell, hogy énram mindig számíthatsz! Engem fölösleges kímélned! Én melletted állok, és segítünk rajtad, ha akármilyen is... akárhogyan is...! – mondja nyomatékosan, és Johanna felé nyúl, ráteszi a kezét a karjára, mintha hívogatná, vesse magát a mellére, kulcsolja át a nyakát, fúrja a fejét a váll-gödrébe, és panaszozza el, mi baja van. Johanna felnyög.

– Mondom... hogy... semmi... bajom! – mondja Johanna lassan, tagoltan, és a szem csak úgy ég a gyűlölettől. Sarkon fordul, és kirohan, de még látja, ahogy az anyja megbántottan, ködös tekintettel néz utána.

Szilveszter van: a felnőttek odabenn szórakoznak a nagyobbik szobában, szendvicsek, feketészsészek, spriccelő szódásüvegek és visongó nevetés zűrzavaros felhőjében, őket, gyerekeket száműzték ide a kisebbik szobába, ahol a tévét nézik – mert a szép Magdának és a férjének, akik ebben a tágas, kertes házban laknak, természetesen tévéjük is van. És ráadásul Bécs is lehet rajta fogni, ezt nézik most: egy holdvilágképű, kerek szemüveges ember papírcsákóval a fején rojtos végű papírtrombitával hadonászik, és csak beszél és beszél egyfolytában, hadarva, a széksorokban ülő közönség pedig időnként fölnevet. Johanna egy szót sem ért abból, amit a papírcsákós beszél: a többiek viszont, a vörös hajjú, szemüveges kisfiú meg a két lánytestvér – mind a hárman fiatalabbak nála, még az idősebbik lány is legalább egy évvel, a kisebbik meg a fiú legalább hárommal – úgy látszik, tudnak németül, mert időnként ők is fölnevetnek.

Erre a szilveszterre nagyon készült pedig, bár amikor az anyja először említette, csak elhúzta a száját – eddig mindig kettesben szilvesztereztek, a rádió mellett, az anyja szendvicseket készített és fatörzstortát sütött, hogy ünnepélyesebb legyen a vacsora, mint a szokásos hétköznapi, és tavaly már ő is kapott egy korty pezsgőt – Ámor-pezsgőt! –, de ő már tavaly is valami mozgalmasabbról ábrándozott, tánccal, koccintással. Arra viszont nem számított, hogy ide száműzik, a gyerekszobába, leadják őt is, akár csak ezt a másik hármat, mint valami esernyőt, hogy az öregek nyugodtan szórakozhassanak – hogy táncoljanak és vihorászva kellessék magukat, hogy valami sötét és viszolyogtató módon megpróbálják visszaidézni az alvilágból halott fiatalágukat, hogy olyasmit tegyenek, amihez nincs joguk többé – és ezt nyilván ők maguk is tudják, azért kacagnak annyit ilyen visítva, magukon gúnyolódnak, őt pedig erőszakkal visszanyomják a gyerekkorba, amiből pedig már kinőtt. Azt remélte, itt talán megismer valakit – „...nem tudom, kik lesznek még ott, lesz egy-két gyerek is, nagyjából veled egykorúak...” – ez a „nagyjából egykorú” akár egy gimnazista fiút is takarhatott volna, ehelyett itt van ez a kis szemüveges vakarcs, aki autókról locsog megállíthatatlanul – időnként átkapcsol a másik osztrák csatornára, ahol valami film megy, a jelenettöredékekből ítélve krimi, kalapos emberek üldöznek egy svájci sapkásat valami nagyvárosban, de még ha tudna is németül, akkor sem értene belőle semmit a vakarcsból, akit kizárólag az autók érdekelnek az egészről („Nézzétek, az ott egy Merci! Hú, apám! Szerintetek milyen színű lehet? Szerintem acélkék! Az meg egy Opel, ezt nézzétek meg, egy Opel Kapitán!”). És ráadásul a nagyobbik lány, az, aki csak egy évvel fiatalabb nála, pontosan olyan nyúlánk, amilyen ő is szeretne lenni, szép hosszú lábán térdzokni, keskeny csípőjén rakott szoknya, és még ebben sem látszik kövérnek – ő a rakott szoknyájában akkorának érzi magát, mint egy hordó! Most nem az van rajta, hanem a „svejfolt” bar-

na szoknyája, még tavaly kapta, de már kiduzzad a combján, egy kicsit ki is feslett a varrás mentén...

– Na, mi újság, jól szórakoztok? – A szép Magda vitorlázik befelé egy tál szendvicssel és néhány kistányérral. A vakarcs diadalordításban tör ki, a két jól nevelt térdzoknis illedelmesen kivesz a tából egyet-egyet, és leteszi a kistányéjrára. A szép Magda egy pillantást vet a tévé felé („Hát ti meg mit néztek?” „Tessék nézni, egy Opel Kadett!”), aztán siet vissza. Harsány zene és visongó nevetés csap ki a résen, mielőtt becsukja maga mögött az ajtót. A tévében a papírsüveges kövér nevetgélve szabadkozó, merevre lakkozott hajú háziasszonyokat tessékel ki a pódiumra a közönség közül, két dirndlis lány széles, elragadtatott, anyáskodó mosollyal eleven malacot vonzol be pórázon a színpalak mögül: nagy nevetés. A merevre lakkozott hajú háziasszonyok egymással versengve krumplit hámoznak, a papírsüveges stopperrel a kezében méri az idejüket, aztán gumipalacsintákat hajigálnak egy serpenyőből a levegőbe mentegező mosollyal: nyilván a legügyesebb nyeri a malacot.

A képernyő elsötétül, a háziasszonyokat, dirndlis lányokat papírsüvegestül-malacostul elnyeli a szemcsésen vibráló semmi, amelyből a következő pillanatban fekete kör bontakozik ki, a körben számok tizenkettőig, a három mutatóból kettő hajszál híján elérte már a tizenkettőt, a harmadik, a legvékonyabb és leghosszabb egyenletesen, ütemes rángásokkal ugrál körbe-körbe. Mindjárt éjfél. A szép Magda gyorsan benyit, és int nekik, aztán már siet is vissza a többiekhez, a sarkában ők is betódnak a cigarettafüstös, konfettipettyes, zsvajgő összevisszaságba. Összetolt bútorok, piszkos kistányérok, kávécsészék és félig kiivott poharak mindenfelé, a férfiak homloka izzadtan fénylik, a nők rúzsja elmázolódott, hajukban konfettipettyek, a szőnyegbe tiporva egy darabka tojássárgája. Johanna szeme az anyját keresi: ott áll a cserépkályhának támaszkodva, fekete ruhája fakóbbnak és viseltesebbnek tűnik a többiekénél, és egy testes, kerek képű, izzadságtól csillogó homlokú férfival beszélget. A férfi ingének nyaka kigombolva, arcán buzgó, jótanulós figyelem, a nyakkendője vége kacéran kilóg a zakója zsebéből. Eget rengető durranás, mintha lóttak volna, a házigazda, hórihorgas, szemüveges ember zavart, barátságos mosollyal áll, kezében a pezsgősüveggel, a habszökőkút magasra freccsen. Sikongatás, valaki a karóráját mutogatja: „Mindjárt éjfél!” Egy kéz a villanykapcsoló felé nyúl, a sötétségben árnyékok tolonganak, valaki fölsziszszon, halk kuncogás, valami puffanva leesik a szőnyegre. Óraütés: mély csönd, megalvadt, mozdulatlan dermedt sötétség, az óraütések lassan, ünnepélyesen követik egymást. Az utolsó után mindjárt kattan is a villanykapcsoló, a mozdulatlan alakok megelevenednek, és nevetgélve tülekednek a házigazda körül, pezsgőspohárral a kezükben. Johanna meglátja az anyját az embergyűrű peremén, az is észreveszi őt, és biztatóan int neki: ma ő is kap egy korty pezsgőt. Odafurakszik az anyja mellé, és csak akkor veszi észre mögötte a kerek képű férfit. A férfinak, így közlőről, sötét és fényes szeme van, mint a vadgesztenye, tüskés, nevetséges szemöldöke és izzadságszaga. A gömbölyű, fényes gesztenyeszemek játékos komolykodással néznek le rá, a férfi kezét nyújt:

– Szóval te vagy a Johanna... Már sokat hallottam rólad...

– Dehogyan mentek gyalog!

Búcsúzkodnak: kinn állnak a hideg előszobában, kabátban és hőcsizmában, az anyja szatyrot szorongat, benne a körömcipője. A veranda üvegén keresztül bevilágít a hold. Az anyja szabódik:

– Ugyan, mi az a kis séta... Itt nincsenek távolságok!

De a szép Magda tovább erősködik:

– Csak nem fogtok gyalogolni éjszaka, ebben a hidegben! A Laci két perc alatt hazavisz benneteket... Direkt azért nem ivott eddig egy kortyot sem!

Az autóban bőrszag van, benzinszag, mindenféle kis kerek számlap világít, fehéren és zölden, olyanok, mint az óra, de nem lehetnek órák, mert az egyiken tízesével, százötvenig haladnak a számok. Átsuhannak a néma, dércsipkés Deák téren: ha lenne igazság, most ott menne lassan hazafelé valakivel kettesben, kézen fogva, nem az autóban kuporogna az anyja szűrős télikapátjához szorulva. Az anyja hajának füstszaga van, az ő rúzsja is elmázolódott. Mire észbe kap, már ott is állnak a házuk előtt: az anyja alázatos kacérsággal nevet rá a hórihorgas házigazdára:

– Igazán nem kellett volna fáradnia, Laci...

Johanna toporzékolni tudna: megint nem történt semmi. Az anyja a táskájában kotorászik a kulcsa után.

– Na és te – kérdi hátranézve a válla fölött –, te hogy szórakoztál?

– Ti nem vagytok őszinték hozzám! – Sári néni lecsapja a kezében tartott paksamétát – ezek most nem füzetek, hanem különálló papírlapok –, és izzó tekintetét végigjártatja az osztályon.

Ezúttal az lett volna a feladat, hogy kérdéseket tegyenek föl – „Bármiről, ami foglalkoztat benneteket, értitek, *bármiről!*” – ebből csak a reménytelenül nehézfejűek nem jöttek rá, hogy ezúttal valami igazán „bizalmasat” kell kérdezni, „...elvégre nagylányok vagytok már...”. „Nem kell ráírni a neveteket!” mondta Sári néni nagyvonalúan, de ki hiszi el neki, hogy két és fél évnyi dolgozatjavítás után nem ismeri fel első pillantásra a kézírásukat?

Sári néni leemel egy adagot a papírhalom tetejéről, fél kézzel az orra elé tartja, másik kezével gyorsan végigpergeti a lapokat, mintha meg akarna győződni róla, hogy még mindig az áll rajtuk, ami tegnap, amikor utoljára látta őket.

– Tízen – kezdi nagy nyomatékkal. Határozott mozdulattal összerázza a lapokat, hogy újra fedésbe kerüljenek, lerakja az asztal sarkára, és izzó tekintetét megint az osztályra sűti. – Tízen írtátok azt, hogy az iskolánk névadójának az életéről szeretnétek többet hallani! Tényleg ez érdekel benneteket most a legjobban? Eddig nem sok jelét adtátok...

Nem, hát ez csakugyan nem túlságosan hihető, a nehézfejű egyharmad ezúttal alaposan melléfogott. Iskolájuk névadója iránt – kerek mozgalmi szemüveges képe ott lóg a lépcsőfordulóban – eddig egyes-egyedül a kövér Pásztor Zsuzsi mutatott némi érdeklődést, amikor megállapította, hogy nem visel jegygyűrűt. A tíz bűnös lehajtja a fejét. Sári néni újabb adag papirozt emel le a fogyatkozó halom tetejéről.

– Tizenegyen – mondja fegyelmezett gúnnyal –, tizenegyen azt kérdezték, hogyan előzhető meg a koraszülés. Tényleg ez most a legnagyobb gondotok?

Aha, ez a kérdés alighanem Feldmár Lilla ötlete lehetett, akinek orvos az apja, és nyilván órála másolhatták le a körülötte ülők – ők már kicsit talpraesettebbek, mint a nehézfejű egyharmad, rájöttek, hogy ezúttal valami olyan „madarak és méhek”-típusút kell kérdezni, és talán azt remélték, Sári néni majd megdicséri őket, amiért ilyen felelősségteljesen készülnek anyai hivatásukra – ahogyan arra Mária néni, az álmatag és ünnepélyes politechnika-tanárnő szokta inteni őket, amikor éppen a kézi kötést vagy a bableves készítését tanulják. (Ebből a mondásból amolyan szállóigeféle lett közöt-

tük. „Felelősségteljesen készülök anyai hivatásomra” – válaszolta állítólag a felvágott nyelvű Fekete Kati az anyjának, amikor az afelől érdeklődött, mi az úristent képzelt úgy mégis, amikor teljesen szétszerelte az olvasólámpát...)

De Sári nénit, úgy látszik, nem lehet ezzel az anyaihivatalás-dologgal levenni a lábáról. Az viszont természetesen eszébe sem jutott senkinek, hogy azon a hivatalos küllemű, fehér lapon valami olyasmit kérdezzon, amiről a szünetekben szoktak sustorogni, meg a napköziben, ahol a fennkölt és álmatag Mária néni nem nagyon ügyel rá, mivel foglalkoznak, mindaddig, amíg viszonylag csendben vannak. Amúgy meg nemcsak elképzelhetetlen, hanem teljesen felesleges is lett volna – a nagylányoktól („...a nagy Takácsnak már abortusza is volt!”), valamint az apja könyvszekrényébe bejáratos Feldmár Lillától már úgymint tudnak, vagy legalábbis majdnem mindent. (Egyszer az anyja is megpróbált vele ilyesmiről beszélni, zavartan és dadogva: „ha ketten nagyon szeretik egymást... ott nő az édesanya szíve alatt...” – ilyeneket mondott, miközben kerülték egymás pillantását, és Johanna legszívesebben kirohant volna a szobából.) Valami irományt is köröztek pár hete az osztályban – Johannának nem adták ugyan oda, mafla jótanuló, még a végén beköpné a dolgot valamelyik tanárnak! –, de egyszer, amikor a mögötte ülő Pásztor Zsuzsinak továbbította, belenézett, és akkor meglátott egypárat azokból a szörnyű szavakból. Valósággal ökölbe kellett szorítania az agyát, nehogy beleférközhessenek – nem mintha igazán értette volna őket, abban viszont így is biztos volt, hogy jelentsenek bármit, nem lehet közük ahhoz a bizonyos érzéshez... Ezt az érzést néha szántszándékkal sikerült felidéznie magában – zenehallgatás közben vagy este, villanyoltás után, amikor történeteket talált ki képzeletbeli önmagáról és a keskeny arcú színész képzeletbeli hasonmásáról – máskor meg csak úgy jött magától, és nem hasonlított semmihez – vagy inkább nagyon is sok mindenhez hasonlított, ahhoz, amit bizonyos zeneszámok hallatán érez, meg ahhoz, amit kora tavasszal, amikor olyan nyugtalanító, nedves szél fúj, és a lemenő nap sugarai egy bizonyos szögben esnek a szemközti Takarékszövetkezet ablakaira... Rendszerint úgy indult, mint valami tárgyaltalan, megható gyöngédség, mintha minden, amit maga körül lát, hirtelen átalakult volna simogatni való kismacsává... Aztán ez a kezdeti, gyöngéd öröm lassanként viharos ujjongássá erősödik, és bármire néz, a leghétköznapibb tárgyak látványa is – a tolltartójáé, a szeplőé a kézfején, az anyja pumpás kölnisüvegéé –, mind csak fokozzák ezt az ujjongást, míg a végén már-már elviselhetetlenné válik, aztán egy ponton elakad, csak valami kínzó, égető türelmetlenség marad belőle, amitől sokáig nem tud elaludni. De néha, kivételes, ünnepi pillanatokban, nem akad el, hanem meredeken tovább emelkedik, míg végül valami riasztó és csodálatos, áramütészerű érzésbe torkollik, amely a testének azon a bizonyos pontján keletkezik, de szétterjed, mint a vízbe dobott kavics keltette körkörös hullámok, a lábujjáig és a haja tövéig... Néha azt hiszi, rajta kívül senki más nem ismeri ezt az érzést, és a rangrejtett kiválasztottak göggyével néz a többiekre.

– Kilencen – folytatta Sári néni, egy újabb paksamétával a kezében, fáradt, gunyoros megvetéssel – azt állították, leginkább a pályaválasztás foglalkoztatja őket. Ez csakugyan fontos dolog, de szerintem erről is bőven ráérünk még beszélgetni. Egyvalaki ... – Felemeli az utolsó lapot, és tesz egy lépést előre, mire Johanna összerendezzen. – Egyvalaki üres lapot adott be! Nem tudom elhinni! – Sári néni parányi teste (nemhogy a bukott szamarak, már Johanna is magasabb nála), csak úgy izzik a nehezen fékezett felháborodástól. – Egyszerűen képtelen vagyok elhinni, hogy lenne köztetek olyan, ebben az életkorban, amikor a legfogékonyabbnak kellene lennetek... amikor egy nor-

mális fiatal ezer dolognak kellene érdekelnie... és amikor tálcán kínálják nektek a lehetőséget, hogy kérdezzetek... és bármiről, értitek, bármiről!... Nem tudom elhinni – ismétli, miközben kezében azzal az egy szál, üres papírlappal lelép a katedráról, és még egy lépést tesz előre, Johanna felé –, nem hiszem, hogy lenne köztetek, aki annyira tompa lelkű, olyan tunya és közömbös lenne, aki annyira csak önmagával törődik... (még egy lépés), hogy tényleg nem érdekli semmi! Semmi az égvilágon! – Az utolsó szavakat már közvetlen közlőre vágja Johanna arcába. Megáll előtte, és égő szemét némán az arcára szegezi.

Johanna dacos pillantással néz a semmibe, lázongó lelkében („...pukkadj te meg!”) ott kavargó intőn az anyja sápadt, aggodalmas lelke („...nem adja meg az ötöst!... nem fognak fölvenni az egyetemre!”). Szeretné fölhívni rá a tanárnő figyelmét, hogy ezt az üres lapot akár az annyira hiányolt őszinteség megnyilvánulásának is tekinthetné, de végül is győz benne az anyja lelke, és nem mond semmit. Sári néni egy darabig még ott áll előtte, aztán megfordul, és visszamegy a katedrára.

– Ha ti nem is éltetek a lehetőséggel... mert úgy látszik, nem bíztok bennem... bár nem tudom, mi okot adhattam rá... én azért nem engedhetem meg, hogy olyan tudatlanul vágjatok neki az életnek, mint mi annak idején... mert nekünk bezzeg senki... elvégre már nagylányok vagytok!

Sári néni, mint valami bűgőcsiga, amelyet a felvilágosítás szenvedélyes vágya pörget, cikázik ide-oda a katedrán a tanári asztal és a tábla között, színes krétát keres a fiókban, fölfirkant valamit a táblára, és kétszer aláhúzza – nyújtózkodnia kell, magasan kezdi, hogy minden kiférjen. Gyorsan, támadóan beszél, mintha valamilyen ellenállást kellene legyűrnie, nem tudni, öbennük-e vagy önmagában. Időnként hátat fordít nekik, ágaskodik, fölfirkantja a táblára a következő szót, néha színes krétával alá is húzza. Johanna viszolygó unalomba süppedve nézi, hogy a táblán, ahol máskor Európa folyói vagy az ernyősvirágzatúak sorakoznak, most homályos értelmű ábrák és fogalmak követik egymást, petevezeték, sárgatest, ovuláció, méhlepény... „Te, ebből felelni is fogunk?” – kérdi suttogva a háta mögül kásás hangján a kövér Pásztor Zsuzsi.

– ...mert olyan beképzelt! – hadarja ádáz, vádaskodó hangon Lilike. A napköziből mennek hazafelé, öt óra elmúlt, de még elég világos van, a tél már a vége felé jár. Nedves szél fúj, egy adag félig megolvadt hó épp ott zuhan le nedves csattanással a lábuk elé a tetőről. Johanna szórakozottan végighorzosolja elhaladtában iskolatáskájával a házak falát. Lilike ott üget mellette, fél fejjel alacsonyabb és fél évvel fiatalabb nála, de úgy ráncolja a homlokát, és úgy zsémbelődik, mint egy kis öregasszony. – ...gyönyörűnek képzelem magát!... mert neki hozott az apukája orkánkabátot Bécsből! – Ilyeneket hall Johanna fél füllel, de nem nagyon figyel oda. Úgyis tudja, hogy Lilike Gertikét pocskondiázza, közös barátnőjüket, biztosan megint megsértette valamivel. Vagy csak neki akar hízelegni ezzel, mert újabban, hat év félig-meddig zavartalan barátság után dühödtt vetélkedés tört ki köztük Gertikével, mintha ki-ki csak a másik rovására tudná növelni a tulajdon önbizalmát. Gertike elsápad, és megránduló szájjal hallgatja, hogy Johannának utána fütyültek az építőmunkások az állványokról, vagy vasárnap „hölgyemnek” szólította a vendéglőben a pincér, Johannának elakad a lélegzete, és maga sem tudja, miért, mély levertség fogja el, amikor Gertike elmeséli, hogy előző nap megállt mellette egy autó, és „Kisasszony, elvihetem?”, kérdezte az ablakon kihajolva a fiatal sofőr, vagy hogy az apja kollégája tizenhat évesnek nézte – tizenhatnak! – ...pedig neked sokkal jobb alakod van, mint neki! – fejezi be éppen ádáz vádbeszédét Lilike, és Johanna, bár tudja, hogy ez csak szemérmetlen hízelgés, jólesően elmosolyodik.

Otthon vendég van: Johanna először nem is érti, mit lát. Az anyja ott áll kockás papucsban és fényes, fekete bársonyruhában – nemrégiben csináltatta, „hogy mégis legyen egy rongyom, ha esetleg elmegyek valahová...” –, a karja és a kulcsontja fehéren világít a fekete bársony fölött, a pántokat rögzítő két „strasz” meg a harmadik, a legnagyobb a bal csípőjén a szivárvány minden színében villózik, ahogy az anyja forgolódik a villanyfényben.

– Gyomrom van – mondja mélységes szomorúsággal az anyja, és a tenyerével végigsimít a csillogó, fekete anyagon a melle alatt. – Soha nem volt gyomrom, de most van! Hiába, öregszem...

– Ugyan, ne nevettesd ki magad! – méltatlankodik a szép Magda (ő a vendég). – Hol van teneked gyomrod? A fekete különben is slankít, igazán, olyan vagy benne, mint egy gimnazista kislány...

Később, amikor a belső szobában a leckéjét írja – háromszögeket szerkeszt körző és vonalzó segítségével az agyonfodrosott mértanfűzetben – ilyeneket hall a nagyszobából:

– Hidd el, ő igazán csak egy kis melegségre... Már megtanulta, mi az élet, és nagyon tudná méltányolni... Az a nő egy inget nem volt hajlandó kivasalni neki!

– Fünf comma neun! Fünf comma neun! Sechs!

A közönség felszisszen. Közélről mutatják a jégtáncospárt, amint ujjongva egymás nyakába borulnak. A lány vállára hosszú bundát kanyarít a körülötte sertepertélő, mopszlikéjú idősebb nő, talán az anyja vagy az edzője, a fiú nevetve integet valakinek, biztosan a családjának vagy a barátnőjének – mert a táncpartnerével nem házasok, még csak nem is szerelmesek, ezt Johannának a mellette ülő fiú mondta, aki, úgy látszik, mindent tud. Amikor Johanna megérkezik és elhelyezkedik a másik karosszékben, most már rutinszerűen átfogja a vállát. Idővel a keze lassanként megindul lefelé a karján, enyhén megszorítja, megállapodik a melle magasságában.

Johanna nem tudná megmondani, miért jön föl mindig tévét nézni, valahányszor a fiú lekiabál neki az erkélyről, miközben ő a lakáskulcsot keresgéli a táskájában – sőt, most már magától is becsenget néha, ha műkorcsolya-közvetítés van, megnézi otthon az újságban, mikor kezdődik, vagy a fiú veti oda neki búcsúzáskor: „Akkor szerdán vontatt, sokat sejtető orrhangon oda lehet vetni Gertikének: „...tegnap láttuk a műkorit a tévében a Gáborral... tudod, a sráccal, akivel együtt szoktunk tévét nézni...”, és elégtétellel állapítja meg, hogy Gertike ilyenkor elsápad, és megrándul a szája széle. A fiú továbbra sem tetszik neki, beszélniük sem igen van miről, de ha itt ül mellette, a keze a vállán, és utána is még egy kis időre, mintha csillapulna benne az az égő türelmetlenség, ami sokszor aludni sem hagyja. Soha egyikük sem utal rá egyetlen szóval sem, mi történik közöttük, és így igazából mintha nem is történne semmi: miközben a fiú fölényesen értékeli a soron következő jégtáncospár teljesítményét – „...figyelted, majdnem fenékre ült, ezért biztosan le fognak vonni egy teljes pontot...”, a vaskos, szeplős ujjak odébb csusszannak egy tizedmilliméternyit, hajszálnyival közelebb kerülnek a melléhez. Ilyenkor a teste lüktetni kezd azon a bizonyos ponton, ahonnan az az áramütésszerű érzés szokott kiindulni – de most nem előzte meg sem meghatott gyöngédség, sem viharos elragadtatás, inkább olyan volt, mintha a teste függetlenül volna magát a lelketől, vagy mintha nem is az ő teste volna az, hanem valaki másé, egy képzeletbeli személyé.

– Ezt nem veted le? – kérdi a fiú, és kicsit fölcspinti a karjáról a kötött kabátot. – Meleg van itt...

A kötött kabátot az anyja nyerte tombolán azon a bizonyos üzemi bálon, ahová mégiscsak elment a fekete bársonyruhában, bár előtte többször is kijelentette, hogy a ruhát kihízta, nevetségesen néz ki benne, és inkább otthon marad. Két kardigánt is nyert, egy korallszínűt és egy kéket, és a kéket nekiadta. „Látod, mégiscsak érdemes volt elmenni! – bizonygatta mentegetőzve az éles hangú nőnek, mintha a kardigánok megnyerése utólag bocsánatos bűnné tette volna a bálozást, sőt, mintha előre látta volna, és ebben a tudatban döntött volna a bálba menés mellett. – Már nem is tudom, mikor bírtam utoljára venni valami jobb darabot magamnak vagy ennek a szegény gyereknek... már lassan ő is kész nő pedig...” „Persze, jól tetted, angyalom, addig járj el egy kicsit szórakozni, amíg még fiatal vagy!” – helyeselt az éles hangú nő, de az arcát elfordította: mostanában, amióta az anyja a szép Magdával barátkozik, ritkábban jár hozzájuk.

Johanna engedelmesen kibújik a kardigánból – csakugyan meleg van itt, úgy látszik, itt nem kell úgy spórolni a tüzelővel, mint náluk –, amikor újra hátradől, a fiú keze máris ott van a karján, ujjá hegye, mintha véletlenül tenné, megérinti a mellét a vékony vászonblúzon keresztül.

– Fünf comma acht, fünf comma neun...

Johanna egy aprócska verseskönyvben lapozgat: az anyja kapta a születésnapjára, Johanna nem tudja, kitől, csak gyanítja, hogy talán a kerek képűtől, mert azelőtt az anyja soha nem kapott senkitől semmit, csak őtőle, ha összerakta a zsebpénzét cserepes virágra vagy egy doboz konyakos meggyre. A kötetnek *Vallomás* a címe, és csupa szerelmes vers van benne – Johanna megpróbálja elképzelni a nőket, akikhez ezek a versek szólnak. „...Menjünk együtt Szádábádba, menjünk, ringó ciprusom!” – olvassa éppen. Biztosan ez a nő is, ez a ciprus, magas volt, karcsú és hosszú lábú – vajon bele lehet-e egyáltalán szeretni valakibe, akinek vastag a bokája? És ráadásul örökösen kioldozódik a cipőfűzője? És tornaórán képtelen megcsinálni a fejenállást, Vica néninek, a tornatanárnőnek kell elkapnia és a levegőbe emelnie kétségbeesetten kalimpáló lábát, az egész osztály élénk kuncogása közepette? „Mint egy virág, olyan vagy...” Görcsös, émelygős szégyenkezés fogja el, ha arra gondol, hogy ő valószínűleg nyomába sem érhet ezeknek a virágokra és ciprusokra emlékeztető nőknek, akikhez a verseket írták: őbelé nyilván nem is lehet beleszeretni. Igaz, ha úgy vesszük, ez az osztálytársai többségére igaz: legfeljebb a kecses, törékeny Feldmár Lilla hasonlít némileg egy virágra, és az éltornász Fekete Katiban is van valami ciprusszerű, legalábbis addig, amíg ki nem nyitja a száját. Mármost például Gertike... Johanna igyekszik elhessegetni a gondolatot, hogy Gertike alighanem még mindig lényegesen virág- és ciprusszerűbb, mint ő...

Mindegy – a versekből legalább annyi kiderül, hogy jól sejtette: annak a bizonyos ismeretlen valaminek mégiscsak több köze van a virágokhoz, a ciprusokhoz és a csillagokhoz, mint a Sári néni-féle petevezetékekhez és sárgatestekhez vagy azokhoz a szörnyű szavakhoz...

– Te valósággal félsz attól a gyerektől! – hallja a másik szobából az éles hangot. Az irodalomfüzete ott hever kinyitva előtte az asztalon, neki kellene fognia a házi feladatának. Már megint fogalmazás van: Egy napom húsz év múlva... Az agya szinte görcsbe rándul az ellenkezéstől: most mi az ördögöt írjon? Húsz év múlva már rettenetesen öreg lesz – addigra már minden lényeges dolog megtörtént vele – a nők közt, akikhez a verseket írták, biztosan nincs egy sem, aki idősebb lenne húszévesnél... Rá-

adásul Sári néni föl is szokta olvastatni a házi fogalmazásokat, vigyáznia kell, mit ír: „Elmegyek a kislányomért az iskolába... Vacsorát főzök a férjemnek...” – elég ennyi, és máris fölcsap az osztályból a fojtott, szinte kétségbeesett vihogás. „Tanár leszek... esetleg orvos, azért fogok dolgozni, hogy segítek az embereken...” – igen, ilyesmiket kellene írnia, de ha megpróbálja, olyan érzése támad, mintha valami undorító ételt erőltetnének le a torkán. Milyen jó annak, aki könnyen tud hazudni... „Én mindent megérték, csak ne hazudj nekem! Hazudni gyávaság!” – mióta az eszét tudja, ezt hallja az anyjától.

– Végül is őt is érinti... – hallja az anyja tétova hangját. – És olyan jól megvagyunk így mi ketten...

– Most még! – vág vissza kéjes komorsággal az éles hang, és Johanna szinte látja, ahogy a nő kitágult szemmel, jelentőségteljesen mered az anyjára, mint egy nagy madár. – Most még, de meddig? Még egy-két év, és kirepül a lányod! És te is úgy jársz, mint én: ha beteg vagy, senki nincs, aki föltegyen neked egy teát... Idén... – Kis sírásféle hang és valami kaparászás, az éles hangú nő nyilván a retiküljében matat zsebkenő után. – ...már karácsonyra se jöttek haza! Merthogy majdnem nyolc óra az út, és a menyem őnagysága nem bírja az ilyen hosszú utazást a mostani állapotában, ugye, az ő törékeny fizikumával... De igazából persze arról van szó, hogy azt akarja, inkább az ő családjánál töltsék a Szentestét! A fiam meg nem bír a sarkára állni...

„Kalkutta liegt am Ganges, Paris liegt an der Sein...” – éneklí a rádióban a barátságos, kicsit lihegős, komikus férfihang.

Johannának hirtelen jó ötlete támad.

„Húsz év múlva egy másik városban fogok élni – kezdi írni gyorsan, megszakítás nélkül, hogy befejezze, mielőtt rátörne az az émelygős undor, amelyik mindig elfogja, valahányszor fogalmazást kell írnia –, nagyon messze innét! Ebben a városban télen is meleg lesz, fűteni sem kell, a szobámból látni lehet majd a tengert...”

– Előbb-utóbb muszáj lesz megmondanod neki! – hallja fél füllel a másik szobából az éles hangot.

– Hát nem gyönyörű? – kérdi az anyja azon a tüntetően, majdhogynem erőszakosan lelkes hangon, amelyen a „szép” és „művészi” dolgokról szokott beszélni. Kinyúl, közelebb húzza magához az egyik rózsaszín virágos ágat, és csukott szemmel, átszellemlült arccal mély lélegzetet vesz. – És micsoda illata van!

Johanna unottan, dacos némaságba süppedve ődöng mellette. Az anyja („Gyönyörű idő van!”) kikényszerítette ezt a vasárnapi sétát („...régén olyan szívesen jöttél! Számon kérted rajtam, ha valamelyik vasárnap nem mentünk sétálni!”), hát most lássa, mire megy vele. Johanna gyűlöli a szép időt, gyűlöli a tavalyi ballonkabátját, meg a patencharisnyát, amiben még vastagabbnak látszik a lába (télen legalább a nadrág eltakarta). De főként azt gyűlöli, hogy itt kell kullognia az anyja mellett, pedig a járdán mindenütt párok jönnek szembe, párok ülnek a padokon a fák alatt, még a cukrászda teraszán is. Az előbb talákoztak a nagy Takáccsal, kézen fogva sétált a bátyja barátjával – vagy ez egy másik fiú volt? –, az összekulcsolt kezüket lóbálva vonultak el mellette, őt észre se vették. A virágzó fák, amelyek mintha olvadt, rózsaszín cukormázzal volnának leöntve, a harsány, tavasziasan zöld fű, a napsütés – mindez gyötrelmesen megszégyenítő így, hogy az anyja itt jön mellette. Ilyenkor, tavasszal biztosan mindenkivel fontos és izgalmas dolgok történnek, egyedül ő van kirekesztve az életből – talán mert kővér, és vastag a lába?

– Emlékszel, régen mennyire szeretted ezeket a fákat? – kérdezi az anyja elmélázva. – Kiskorodban még le is rajzoltad őket! Azt mondtad, olyanok, mint a báli ruhás királykisasszonyok!

Báli ruhás királykisasszonyok! Johanna a fogát csikorgatja szégyenében. Nem felel az anyjának, valami kódarabot bökdös a cipője orrával. A kódarab vége kiáll a talajból, már csak lazán tartja a föld, mindjárt sikerül kilöknie a helyéből.

– Nincs kedved sétálni? – kérdezi az anyja azzal a komoly, fürkésző, „nekem-min-dent-őszintén-elmondhatsz!”-pillantásával. – Menjünk inkább haza?

– Nekem mindegy – feleli Johanna fakó, halott hangon, és tovább rugdossa a követ.

Az anyja arca hirtelen elernyed, a szája lefittyed, mintha valaki hirtelen kihúzta volna belőle az összes izmot. Csak nem fog sírni?

– Ne rugdostd azt a követ! – förmed rá váratlanul Johannára, olyan indulatosan, ahogyan régebben soha nem szokott vele beszélni. – Nincs pénzem minden héten új cipőt venni neked! – veti oda, és a szeme, mint két hidegen szikrázó kódarab.

„Abból az egy fizetésből!” – teszi hozzá gondolatban Johanna, de kimondani nem meri: már nem is emlékszik rá, mikor látta utoljára ilyen haragosnak.

– Jót sétáltak a hölgyek? – A kerek képű, akit szilveszterkor látott, szélfúttá ballonkabátban áll előttük, sálját és sötét haját lobogtatja a szél.

– Csak az Erzsébet-kertig mentünk. A kisasszony elfáradt, nincs kedve sétálni – mondja az anyja gunyoros elnézéssel, mintha most, hogy hirtelen szövetségesre talált, jelentéktelenné zsugorodott volna számára az egész ügy.

– Csak nem? Egy ilyen erős, egészséges kislány? – álmélkodik felhúzott szemöldökkel a kerek képű, és jóakarátú, nagybácsis helytelenítéssel csóválja a fejét. – Hány éves is vagy, tizenegy, tizenkettő? Képzeld el, hogy én a te korodban – hadarja „viccesen”, ahogy a kisgyerekekhez szokás beszélni (köpköd, állapítja meg magában Johanna) – minden reggel tíz kilométert bicikliztem az iskolába! És délután megint tízet visszafelé!

Kit érdekelsz, gondolja magában Johanna. Még hogy „erős kislány” meg „tizenegy, tizenkettő”?! Máris gyűlöli ezt az embert, és most már mondhat, amit akar. De az anyja, ki tudja, miért, félénken és bocsánatkérően mosolyog rá.

– Bejön egy percre, Tamás? – kérdezi, mert már a házuk előtt állnak.

– De tényleg csak egy percre – feleli az ember, aztán több mint egy óra hosszat ott marad. Johanna bevonul a belső szobába, bekapcsolja és fölerősíti a rádiót, hogy ne is hallja őket. „Love, love me do!” – eseng a Beatles. Két szám közt, a szünetben meghallja a kerek képű hangját:

– Mikor mondod már meg neki? – kérdezi szemrehányóan. – Előbb-utóbb muszáj lesz megmondanod neki!

Johanna csodálkozva, bár különösebb érdeklődés nélkül állapítja meg, hogy eszerint a kerek képű tegezi az anyját.

– Majd a nyáron – hallja az anyja védekező, büntudatos válaszát, a többit elnyomja a zene. „These boots are made for walking...” – Az üdülőben, akkor sokat leszünk együtt...

– ...reggelit csinálok a férjemnek meg a gyerekeimnek. Három gyerekem lesz, két fiú és egy kislány! – Pataki Lincsi fölemeli fakó pillájú, zavaros zöld szemét a házi füzetből, és diadalmasan körülnéz. Őt, úgy látszik, nem zavarja az itt is, ott is felcsapó vihogás. Lincsi messze a legbutább az osztályban, ráadásul a legügyetlenebb is: Mária néni sóhajtvá veszi ki a kezéből politechnikaórán az összefogdosott, keresztöltéses pár-

nát vagy a girbegurbán beszegett kötényt. „Szegény gyerekek!” – kuncog a nagyszájú Fekete Kati. A kuncogás úgy bugyborog föl itt is, ott is, mint buborékok a forrásban lévő vízben. Cédulák indulnak útnak, amelyek Lincsi leendő családi életét ecsetelik, a legenyhébb változat, hogy Lincsi beleejti az újszülöttet a fürdővízbe. Az egyik cédula Johannához is eljut: ezen rajz is van, egy égnek meredő hajú figura, feltehetőleg Lincsi, sikoltásra nyílt szája fekete karika, valami négyszögletes dolog, talán a sparherd előtt áll, amelyből hatalmas füstoszlopok gomolyognak fölfelé, a nyitott ajtóban pálcikaemberke látható, egyik pálcikakezében hatalmas husáng – a kép aláírása: „Lincsi vacsorát főz a férjének”. Johanna megpróbálja köhögésnek álcázni a nevetését, de Sári néni fülét nem lehet becsapni. „Zircy!” – hallja máris a nevét.

Johanna most örül csak igazán, hogy ő egy árva szót sem írt sem férjről, sem gyerekekről – ő is majdnem annyi alkalmat szolgáltat a sóhajtozásra és fejcsóválásra Mária néninek, mint szegény Lincsi. „Húsz év múlva egy másik városban fogok élni, nagyon messze innét – olvassa. – Nagyon meleg lesz egész évben, télen sem kell fűteni, az út mellett pálmafák nőnek. A házam ablakából látni lehet majd a tengert...”

Már egy ideje olvas, amikor felfigyel rá, mekkora csönd van. Eleinte örül, hogy őrajta nem nevetnek, aztán egy pillanatra fölnéz a füzetéből, éppen Sári néni arcába, és meglátja rajta azt a gúnyos, sokat tudó mosolyt: mintha most hirtelen kiderült volna valami, amit már régóta gyanított, és mostantól fogva nem is kell majd úgy tennie, mintha nem tudna róla. Hirtelen rádöbben, hogy mit is írt voltaképpen: eszébe jut az a másik műsor, amelyiken annyit szokott bosszankodni, mert nem „jó számok” mennek benne, hanem mindenféle ódivatú: „Mariskának Sátoraljaújhelyre a messi Sao Paolóból küldi szerető testvére, Lajos...” Az utolsó mondatokat már dadogva, el-elakadva olvassa föl.

Sári néni nem néz rá, azt is csak egy vállmozdulattal jelzi, hogy leülhet. Nem mondja, amit máskor szokott, hogy Johannának dicséretesen nagy a szókincse, sem más, hasonlóan kétes értékű dicséretet. „Bán!” – mondja ehelyett, és az apró, takaros, buzgó Bán Iluska már pattan is föl, kezében a füzetével. „...Könyvtáros leszek, terjesztem a kultúrát... Rábeszélem az embereket, hogy ne ósdi giccseket olvassanak, hanem mai magyar és szovjet írókat...” – Johanna ilyeneket hall fél füllel. Lelki szemével az anyját látja, amint sápadtan, csüggedt arccal forgatja a kezében a bizonyítványát: „Magyarból négyes! Ez hogy lehet? Nem fognak fölvenni...”

– Az az ember...? – Johanna elképedve mered az anyjára, szinte fel sem tudja fogni, amit hall. – Hogy az itt lakjon mivelünk? Mégis hol? – néz szét utálkozva a két egymásba nyíló szobában. – És egyáltalán...

– Még nincs eldöntve semmi – vág közbe az anyja sietősen. – Megmondtam neki is, hogy ezt még veled is meg kell beszélnem... Utóvégre téged is érint, és emlékszel, én mindig mindent megbeszéltem veled, egészen kicsi korod óta... – Az anyja unszolóan, majdhogynem könyörögve néz rá, de Johanna képtelen eldönteni, igazából mit szeretne: azt, hogy rábeszélje, vagy azt, hogy tiltakozzék. – És azt mondja, hogy ezt ő is tiszteletben tartja... De előbb-utóbb mégiscsak döntenem kell...

– De hát minek ez az egész? – támad ingerülten az anyjára. – Mi értelme van...?

– ...férjhez menni a te korodban? – Így akarja befejezni, de még idejében elhallgat. Az anyja dacosan, gyámoltalanul vállat von.

– Nem olyan könnyű egyedül! – mondja védekezően. – Hogy még az sincs, akivel az ember a problémáit megbeszélje...

– Ott vannak a barátnőid! – vág vissza Johanna kegyetlenül. – Mért nem beszéled meg övelük?

– Az nem ugyanaz! – Most már az anyja is támadásba lendül: – Régebben, emlékszel, mi ketten mindent megbeszéltünk egymással, de te mostanában olyan... olyan viszszahúzódo lettél, majdhogynem ellenséges! Már nem vagy őszinte hozzám!

Johanna úgy érzi, megszarolják és sarokba szorítják.

– Felőlem azt csinálsz, amit akarsz! – sziszegi a szája sarkából gyűlölködve. Az ellenséges hang megijeszthette az anyját, mert gyorsan visszazokzik:

– Mondom, hogy még nincs eldöntve semmi... Majd még beszélünk róla... Az üdülőben rengeteg időnk lesz beszélgetni...

– Fogadjunk, hogy a szemüveges ki fog esni! – Ketten vannak még versenyben, egy kefe-frizurás, nagy ádámcsutkájú szemüveges, meg egy szőke, hátrafésült hajjú, angyalarcú. Külön kis fülkékben ülnek, paravánszerű válaszfalakkal elrekesztve egymástól, és valami villogó gépezet sorsolja ki nekik a kérdéseket. Május van, a műkorcsolya-bajnokságnak régen vége, de azért Johanna továbbra is följár tévét nézni: most éppen a Ki miben tudós? című vetélkedő megy. A fiú most már magától értetődően csúsztatja a mellére a kezét, amint leül a karosszékre, és időnként meg is szorítja – finoman, aztán, hogy Johanna nem tiltakozik, erősebben. Johanna igazából szeretne tiltakozni, de úgy érzi, ezzel már elkésett: akkor kellett volna, amikor a fiú még csak éppen hogy, a tenyere élével vagy az ujjbegyével ért a melléhez – olyan óvatosan, hogy Johanna nem lehetett biztos benne, nem csak véletlen-e, és attól félt, a fiú kinevetné vagy megsértődne, ha rászólna. Aztán, ahogy észrevétlen fokozatokban haladt előre, egyszer csak elért egy pontra, amikor már nem lehetett véletlen a dolog, de akkor meg már olyan furcsa és nevetséges lett volna, ha most szól miatta, amikor eddig nem... Különben is, még mindig nem beszéltek róla egyetlen szóval sem, mi történik köztük, és így az egész igazából nem is érvényes. Ha csak annyit mondana, hogy „Ne!”, ezzel megtörné ezt a bizonytalan, csak félig valóságos állapotot, onnan kezdve kénytelen lenne tudomásul venni, hogy valami, amit a jövőtől remélt, már megtörtént, de egészen másképpen, mint ahogyan remélte. A fiú is sejthet valamit mindebből, mert amikor egyszer mégiscsak rászólt, hogy „Ne!” – ez akkor volt, amikor először szorította rá az egész tenyerét a mellére –, visszakérdezett, mulatva és fölényesen: „Mit ne?”, és Johanna nem bírta kimondani, hogy mit ne, mert ez maga lett volna a beismerés, hogy azt csinálják, amit. Inkább megpróbált szó nélkül félrehúzódni, de nem volt hova, megpróbálta lesöpörni magáról a fiú kezét, de az persze sokkal erősebb volt nála, és a mellét markoló ujjak meg se rezzentek. Így mindössze annyit tehetett, hogy mereven nézett maga elé, nehogy meglássa a blúzán terpeszkedő, szeplős fehér ujjakat: úgy érezte, a képeknek is megvan az a hatalmuk, mint a szavaknak, azok is képesek erőszakosan átlökni a helyzeteket a valóság és a képzelet közötti kényes határon.

Igazából csak egy dolgot tehetett volna: azt, hogy nem jön föl ide soha többet, és ezzel meg is próbálkozott. Egy darabig, amikor a fiú lekiáltott neki az erkélyről: „Följössz?”, ő csak a fejét rázta, vagy azt felelte, hogy „Sok a leckém!” De pár nap után újra gyötörni kezdte, erősebben, mint valaha, az a bizonyos égető, tárgyaltalan türelmetlenség, a vágy, hogy „Történjen már valami!” És amikor a fiú legközelebb lekiabált neki: „Nem jössz föl? Kezdődik a Ki miben tudós?” „Mindjárt jövök!” – kiabált vissza, belökte a táskáját a lakásuk ajtaján, kapkodva kibújt az egyenköpenyéből, és már rohant

is fölfelé kettesével a lépcsőn. Odafenn lezöttent a tévé elé a másik karosszékre, és a fiú hanyagul győzelmes, magától értetődő mozdulattal tette rá a tenyerét a mellére.

– Mondtam, hogy ki fog esni! – közli most a fiú elégedetten. A kefefrizurás szemüveges szedelődzködik, nagyokat nyel, hatalmas ádámcsutkája fel-alá ugrál vékony nyakán. Johanna fölsóhajt: megint elmulasztotta a megfelelő pillanatot a tiltakozásra. Merveen maga elé néz, nehogy véletlenül meglássa a blúzán terpeszkedő, vaskos fehér ujjakat.

– Hitted volna? Hét év alatt nem változott itt semmi!

Tényleg nem: a földszintes, hosszan elnyúló kis sárga kastély, a zöld zsaluk az ablakon, a kavicsos kerti utak, a virágágyakban a furcsa, sárga-bordó, lángoló napkorongra emlékeztető virágok, amelyekhez hasonlót azóta sem látott sehol – minden olyan, mint régen. Igen, és itt van a napóra is – különböző színű virágokból, és a kerti asztalok a nagy fák alatt, mert a kastélypark mögött mindjárt kezdődik az erdő. Olyan, mint ha a múltja egy darabja itt várt volna rá érintetlenül, mint valami fiókban... A kastély falának sárga izzása már kihamvadt, csak a bejárat fölött azt a furcsa háromszöget horzsolják majdnem vízszintesen a napsugarak: egész nap utaztak, kétszer is át kellett szállniuk, késő délután lett, mire ideértek.

– Mit gondolsz, a régi szobánkat fogjuk kapni?

Nem, hát az már túl szép lenne: az a régi emeleti szoba volt, a nevetséges kis toronyban, az erdőre lehetett látni az ablakából. Ennek a mostaninak az ablaka a bejárat előtti parkrészt nyílik, a virágágyakra és a kavicsos sétányra. De különben ugyanolyan, mint a régi: a vaságyak, a mosdókagyló, a nagyon széles ablakpárkány, az ablakkeret bedagadt, zöldre festett fája. Még az a furcsa, nem is kellemetlen szag is a régi: tisztítószerek, friss meszelés és virágillat keveréke.

– Elmegyünk egyet sétálni?

Az anyja meglepődve néz rá: mi üthetett belé?

– Késő van... Ki is kéne még csomagolni... És vissza kell érnünk a vacsorára – mondja tétován, de Johanna rángatni kezdi a kezénél fogva:

– Csak egy kicsit, egy egészen rövidet! Aztán is ráérsz kicsomagolni!

Elindulnak az ösvényen, a régi, kedvenc sétaútjukon, amely a kilátóhoz vezet. A nagy fák alatt félhomály van, mintha víz alatt járnának. Ahol kettéágazik az út, Johanna megáll egy pillanatra, és beledugja a kezét egy vastag, öreg fa odvába. Amikor visszahúzza, ujjongva és hitetlenkedve nézi a tenyerén fekvő parányi emberalakot: az visszánéz rá merev, festett szempillás, kék kaucsukszemével.

– Képzeld, megvan! Ezt még akkor dugtam el ide, hét éve, hogy itt várjon ránk, amíg visszajövünk! Hát nem fura?

Gyöngéden megtörölgeti a zsebkendőjével, aztán zsebre teszi. Itt feküdt hét éven át, abban a pudvás sötétségben, hétszer háromszázhatvanöt napon és éjszakán keresztül... Kinn sütött a nap, esett a hó, aztán megint tavasz lett, aztán megint tél, de ő csak várt és várt... Otthon felöltöztetem, és az ágyamon fog ülni, határozza el. (De otthon hiába keresi: csak akkor veszi észre a szoknyája zsebében azt a kis lyukat. Nem túl nagy, épp csak akkora, hogy az ujjnyi kis figura átférjen rajta.)

Az út meglepően rövid: többórás sétákra emlékezett, félelmetes zajokkal és rejtélyes fényekkel, a sűrű bokrok és vastag fatörzsek mögött, ahol akkor még gyerekhúsrá éhes boszorkányok lapultak, és lánnyá változó hattyúk – most talán tíz percet ha gyalognak, és már fel is érnek a kilátóhoz. Mintha egy árnyékkal teli, hatalmas tál

peremén állnának, egy hamutál peremén. A hamu alatt kanyargó utak látszanak elmosódva, földek, vasúti sínek. A túloldalon, a sötét, cikcakkos hegyek között, egy mélyedésben még ott füstölög a napkorong egy darabja, mint óriási, vörösén izzó csikk a hamutál peremén: félig eltakarják a megpörköltödt, parázsló szélű felhők.

Johanna közelebb húzódik az anyjához, átfogja a derekát. Homályosan megint elfogja az az érzés, mint kiskorában: mintha az anyja megkettőződne, vagy nem is, inkább megsokszorozódna. Egyrészt ott áll mellette, a felső karja libabőrös az alkonyi hűvösségtől, a retiküljének a szíja belevág a vállába, nyári ruhájának öve kicsit nyomja Johanna karját, de közben valami megmagyarázhatatlan módon ott van a sötét hegyekben és a vörös napkorongban, a szederbokrokban, a gyufaszálnyi, távoli templomtoronyban, sőt még abban az egyetlen, váratlanul nagy és fényes csillagban is, amely mint valami gigászi gombostűfej villog a még világos égen. Ott, ahol egymáshoz érnek, végig az oldalán és a karja belső felén, mintha elvékonyodna a bőre: mintha szíami ikrek volnának az anyjával, és ott, az oldaluknál volnának összenöve, két testben egyetlen lélek – ez a gondolat félelemmel vegyes elragadtatással tölti el.

Futólépésben indulnak vissza az üdülőbe, és közben azt találgatják, kapnak-e még vacsorát. Nevetgélve rémisztgetik egymást, hogy eltévedtek, de persze ebben a tenyérnyi erdőben nem lehet eltévedni. A ritkás ágak között odalátszanak az üdülő villanyfényes ablakai: eltűnnek, amikor fordul az ösvény, aztán újra felbukkannak. Az ég már egészen sötét.

– Én?! Én mondjam meg, hogy mit csinálj?

„Hagyj békén! – sziszegi Johanna hangtalanul –, hagyj békén!” Az üdülés két hete alatt mintha visszasüllyedt volna a gyerekkorába, és most attól félt, hogy az anyja ellene fordítja ezt a gyöngeséget, hogy úgy lobogtatja majd mostantól ezt a két hetet, mint valami ravaszul kicsalt szerződést: mintha ő ezzel megígérte volna, hogy ezentúl minden úgy lesz megint, mint régen. Az anyja elsápad, az arca megint olyan, mintha alattomban kihúzták volna belőle az összes izmot, a pillantása elmosódó és megbántott.

– Azt hittem... – kezdi, de nem mondja meg, hogy mit hitt. Összepréseli az ajkát, és elnéz valahová a semmibe.

– Szóval nem bánod? – fordul feléje végül keményen és ellenségesen. – Végül is téged is érint a dolog... Eléggé meg fog változni a te életed is!

Johanna vállat von. Bármit, csak ezt ne, bárhogyan, csak ne úgy, ahogy eddig: ha itt fog lakni a kerek képű, akkor az anyja talán nem fog olyasmit várni tőle, amit ő már nem tud és nem is akar megadni neki. És egyáltalán: legalább történik valami...

– Felőlem – dünnyögi végül, mert az anyja arcára rádermed a harag, élesen, firkészve nézi az ő arcát, és Johanna azt szeretné, ha abbahagyná.

Az anyja bólint, merev arccal, és kimegy a szobából.

– Meghíztál! – állapítja meg a fiú, és úgy latolgatja a tenyerében a mellét, mintha a súlyát akarná megbecsülni. – Biztos jó volt a koszt abban az üdülőben... Semmi baj! – teszi hozzá, mert érzi, hogy Johanna megmerevedik, és megpróbál elhúzódni tőle. – Én szeretem, ha egy nőn van mit fogni!

A tévében hosszú nagyestélyit és pruszlikos, rövid szoknyás, „magyar ruhát” viselő nők váltják egymást, jobb kezüket az estélyi ruha kivágására vagy a pruszlik fölött kibuggyanó keblükre szorítják, és énekelnek. Most éppen egy pruszlikos van soron: „De nagyot iramodtam, amíg idejutottam!” – dalolja, és álnaiv kacérsággal forgatja a sze-

mét. A fiú áthajol Johannához a maga foteljából, és közelebb húzza magához, úgy, hogy a karfa belenyomódik Johanna oldalába. A szája először az arcát éri, aztán továbbcsúszik a szájára.

– Most meg mi bajod? – kérdezi sértett csodálkozással a fiú. Lekezelő hangja a szavainál is világosabban adja Johanna tudtára, hogy esztelenül, gyerekesen és hisztérikusan viselkedik. – Eddig mindent engedtel, most meg egyszerre...

Johanna elvörösödik. Úgy látszik, megszegett valamilyen szabályt, amelyet nem is ismer: úgy látszik, az eddigi viselkedésével feljogosította a fiút arra, amit tett. Különbösen is, amióta a fiú közölte vele, hogy meghízott, olyan értéktelennek érzi magát, olyan nevelésesnek és visszataszítónak, hogy talán még örülnie kellene, hogy egyáltalán...

– Na, azért! – mondja a fiú kicsit bosszúsan, de azért elégedetten, és megint, ezúttal minden teketória nélkül ráhajol a szájára. Mintha egy csigaházból előtüremkedő, izmos csiga nyomulna be a két fogsora közé: hideg és nedves. De azért most is érzi azt a távoli, homályos lüktetést, amely mintha nem is az ő testében keletkezne, hanem valahol másutt, mintha valaki mással, egy képzeletbeli alakkal történe ez az egész. „Hajhó, hajhó, messze földről jöttem, hegyek ölén!” – trillázza merevre festett, fekete szempilláit rebegetve egy következő estélyi ruhás nő. Johanna, szájában az ide-oda mozgó, nyughatalatlan, izmos és hideg csigával, gondolkodni próbál: igyekszik rájönni, vajon miért is engedte, hogy ez megtörténjen? Vajon szerelmes lenne ebbe a fiúba? De nem, az nem lehet: csak pár nappal ezelőtt is látta az utcán egy másik lánnyal, és nem érzett semmit – semmit az égvilágon. Talán fél tőle? De hát miért, mit árthatna neki, ha most egy nagyot taszítana rajta, esetleg meg is karmolná, aztán fölkelne, és nem jönne vissza soha többé? Vannak nők – tudja, mert olvasott róla –, romlott és cinikus, nagyvilági nők, akik örömeiket lelik az ilyen érzelemmentes testi kapcsolatban. Ő is ilyenféle lenne: romlott, cinikus és nagyvilági? De hát nem leli örömét benne, inkább enyhe viszolygást érez, és görcsös, elviselhetetlen szégyenkezést, ugyanakkor fölényes megvetést is, mint aki valamiféle, másokénál nagyobb tudás birtokába jutott: az, ami most történik, nem illeszthető bele sem az anyja világába, sem a Sári néni-féleébe, egyikben sincs rá semmiféle magyarázat, talán még szó sem. Egyedül, a külvilág segítsége nélkül kell magyarázatot találnia rá, mi is történt igazából. Végül is, jobb híján, a „romlott és nagyvilági” megoldás mellett dönt, és megpróbálja kigondolni, mit fog majd mesélni erről vontatott, cinikus orrhangon Gertikének, amikor szeptemberben újra találkoznak. Elképzeli, ahogy Gertike elsápad, és megrándul az ajka, és ettől kissé megvilágosodik.

– Hogy van ez az ing kivasalva?! – A kerek képű ott áll kezében az inggel – úgy tartja, vádlón, mint valami szörnyű, véres bűnjelet, néha még meg is rázza, az arcán hitetlenkedő felháborodás és sírós megbántottság keveréke. – Mintha a kutya szájából rángatták volna elő!

Az anyja vállat von.

– Nincs gyakorlatom benne – mondja fojtott hangon. – Régen nem kellett férfiinget vasalnom!

A kerek képű szája lebiggyed, szinte elsírja magát, magánkívül rázogattja az inget.

– Holnap egy svéd küldöttség jön az üzembe! Így tárgyaljak velük, ilyen gyűrött ingben?

Johanna látja, hogy az anyja összepréseli a száját, ahogy olyankor szokta, amikor nagyon haragszik, de a kerek képű ezt persze nem tudhatja. Még csak három hete há-

zasok, Johanna is ott toporgott mögöttük unatkozva az anyakönyvvezetői irodában a városházán, aztán a Deák vendéglőben ő is ott kanalazta az ízetlen csontlevest, és rágcsálta a papírízű bécsi szeletet az esküvői ebéden, később pedig meghallgatta a kerek képű érzelmesen fontoskodó szónoklatát arról, miszerint ők mostantól egy család, és reméli, jól kijönnek majd egymással. Esténként mostanában az ágyából halk, feszült vitatkozást hall a másik szobából, csak néhány szótöredék jut el hozzá, de abból is sejteti, hogy a pénzről vitatkoznak. A kerek képű mindig sokallja, amennyit az anyja azzal költött. Johanna nem tudja elhinni, hogy ez most már mindig így lesz: még mindig azt reméli, hogy az anyja egyszer csak egy felháborodott mozdulattal kitéssékeli a lakásból ezt a betolakodót.

Csönd van: az előbb még hallott valami zörgést a másik szobából, nyilván a vasalódeszkát állította föl az anyja, hogy újra nekifogjon az ingvasalásnak. A kerek képű meg nyilván lefeküdt aludni. Délutánonként aludni szokott. Johanna most már csak nagyon halkan mer rádiózni. A múltkor, szombaton, amikor a Délutáni randevút hallgatta, teljes hangerővel, ahogy szokta, egyszer csak nyílt az ajtó, és berontott a szobájába magából kikelve a kerek képű. Johanna nem akart hinni a szemének: az anyja mindig kopogtatni szokott, mielőtt benyit hozzá. A kerek képű, arcán ugyanazzal a vérig sértett, sírós felháborodással, mint amivel az inget rázogatta az előbb, a rádióhoz rohant, és kikapcsolta.

– Ebben a lakásban nem lehet pihenni! – kiáltotta bele a részvétlen világmindenségbe, szinte dadogva a főlháborodástól. – Én felelősségteljes munkát végzek, nekem muszáj kipihennem magam!

Az iskolában is megváltozott minden: idén már nem Sári néni az osztályfőnökük, hanem valami új nő, magas, szép arcú, úgy úszik be az osztályba, mint valami hattyú, a fülében nagy aranykarikák himbálóznak. Ő nem akar mindenáron osztályközösséget gyúrni belőlük, vagy ha igen, finomabb és rejtettebb módszerekkel. Inkább verseket olvas, szépen zengő, érzelemteliségű hangján, jelentőségteljesen hangsúlyozva, mint valami színésznő. Johanna azon kapja magát, hogy bosszantja, amiért ez az új nő nem akarja őt sem átnevelni, sem megtéríteni a közösségi szellem számára, mint Sári néni, sőt egyáltalán nem is törődik vele. Még az is megfordul a fejében, hogy jelentkezik a szavalóversenyre, amelyet az új nő meghirdetett: hátha akkor felfigyel rá.

Még egyszer-kétszer fölmege az emeletre tévét nézni, és tűri, hogy a széles tenyér birtokba vegye a mellét, és a hideg, izmos csiga betüremkedjék a két fogsora közé, de aztán ennek is vége szakad. Egy nap az anyja és a kerek képű izzadtan és csapzottan állítanak haza, egy nagy dobozt cipelnek (ugyanígy állítottak haza, csak kevésbé kihevülten, néhány héttel korábban a porszívóval). Ezúttal tévékészülék van a dobozban. A kerek képű leroskad a karosszékekbe, egy kicsit sajnálatja magát, a szíve környékét markolássza: megviselte a cipekedés. Onnét, a karosszékből irányítgatja az anyját, hová tegye a tévét: a sublót mellett döntenek. Az anyja úgy tántorog, kezében a nehéz készülékkel, mintha ivott volna: végül Johanna segít neki felemelni a sublóra. Most ott áll közvetlenül a tükör hült helye alatt – a tükröt ugyanis eladták, a szép Magda tudott rá egy vevőt, annak az árából vették a porszívót. A kerek képű diadalmasan megnyomja a kapcsolót: a szemcsés semmiből tengerpart bontakozik ki, vibráló hullámok rontanak neki újra meg újra a szürkén villódzó homoknak. Egy apró alak megy a parton, csak a hátát látni, ahogy egyre távolodik és zsugorodik. Johanna közelebb hajol, hogy lássa, kisgyerek-e vagy öregember, de már elkésett. Az apró alak eltűnt, már csak nevek peregnék egymás után, végtelen sorban.